

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2018

ARCHEOLOGIE NOTA

Leeweg 8 te Laarne (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 362

Derweduwen Natascha

Janssens David

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 362

Archeologienota Leeweg te Laarne (Oost-Vlaanderen).

DERWEDUWEN NATASCHA & JANSSENS DAVID

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

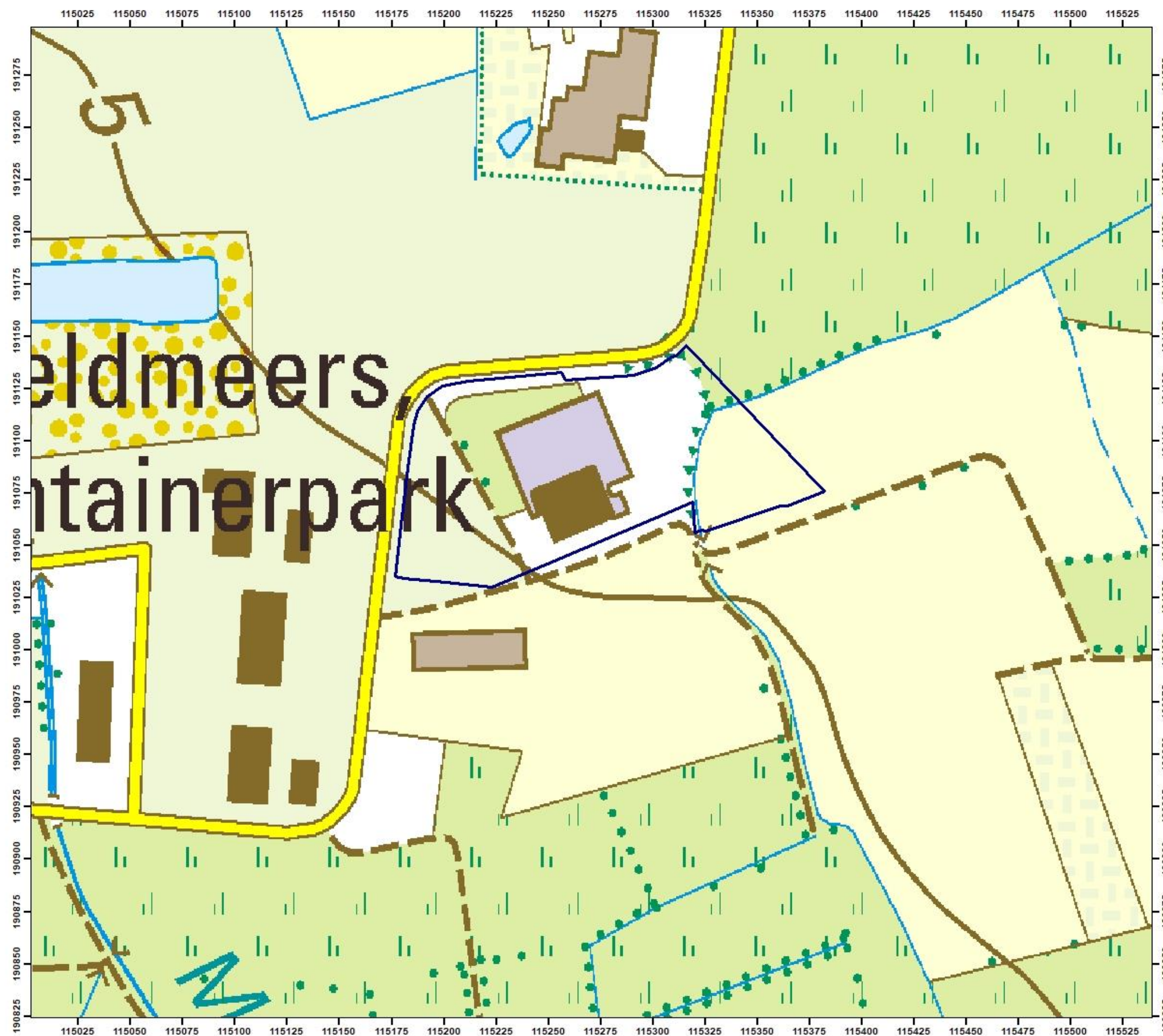
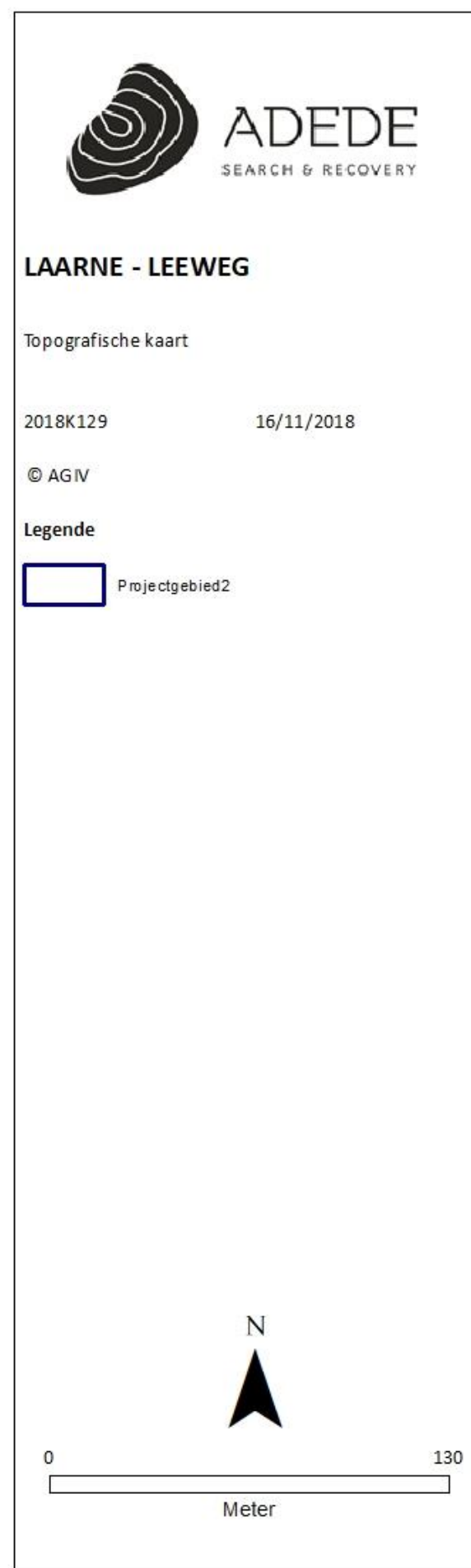
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 12 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 22 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 22 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 24 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 24 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 25 -
3.2.3	Bodem	- 26 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 26 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 28 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 29 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 30 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 31 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 33 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 33 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 34 -
3.3.2.1	Frickx-kaarten (1712).....	- 34 -
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 35 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 37 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 37 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 38 -
3.3.2.6	Luchtfoto's.....	- 39 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 43 -
4	Besluit	- 47 -

4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 47 -
5	Bibliografie.....	- 49 -
6	Lijst van figuren	- 50 -
7	Bijlagen	- 51 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2018K129
Site	Leeweg - Laarne
Projectsigle ADEDE	LAA-LEE
Ligging	Leeweg 8 9270 Laarne
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Laarne, 1 ^e afdeling, sectie B, 1038C Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Uitbreiding sporthal, nieuwbouw, parking
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Natascha Derweduwen 2018/00210
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Derweduwen N., Janssens D., 2018, Archeologienota Leeweg te Laarne (O-VL), ADEDE Archeologisch Rapport 362, Gent.
Periode uitvoering	November 2018
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plannummer 4

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

LAARNE - LEEWEG

Ortho, 2017

2018K129 16/11/2018

© AGIV

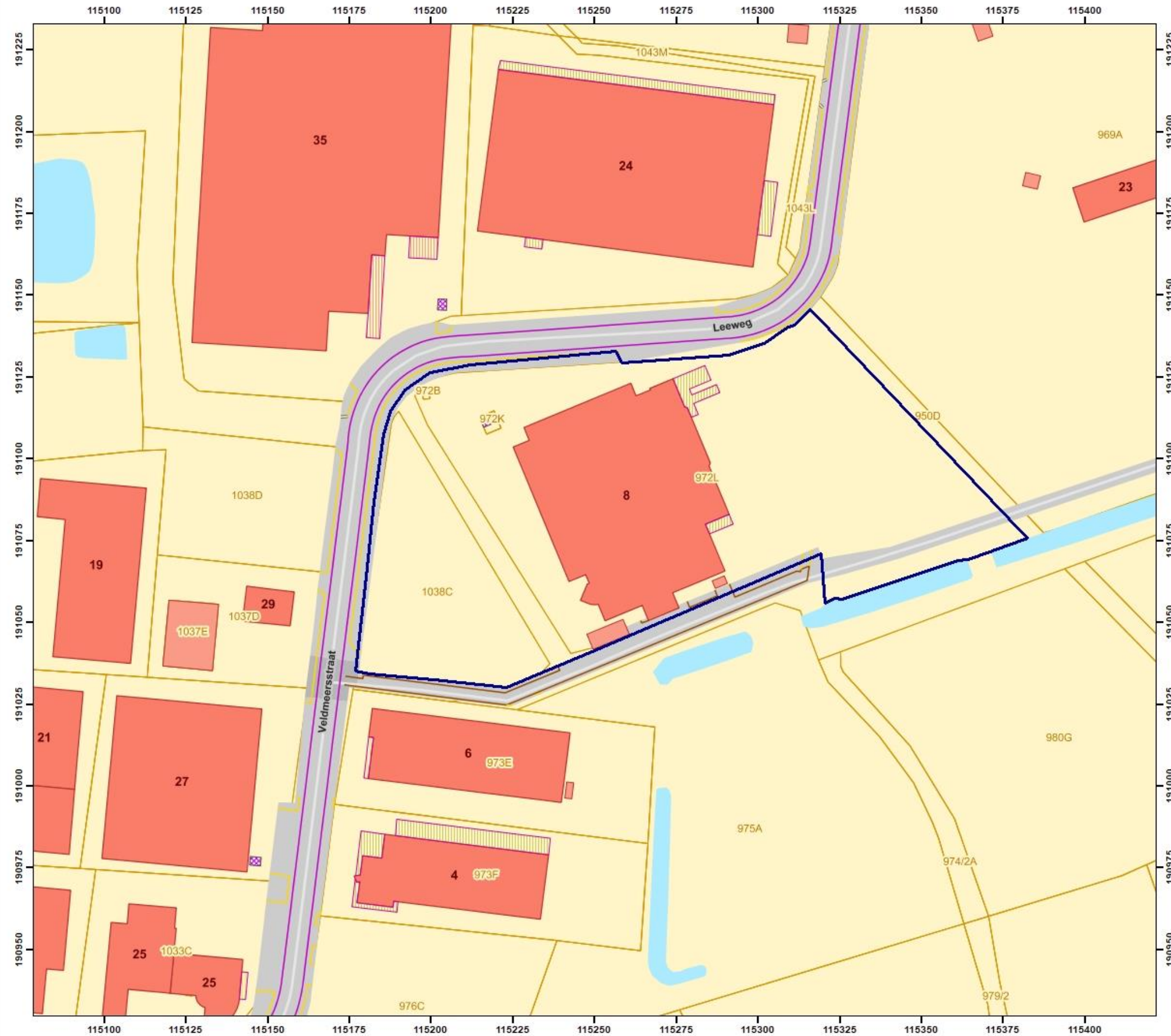
Legende

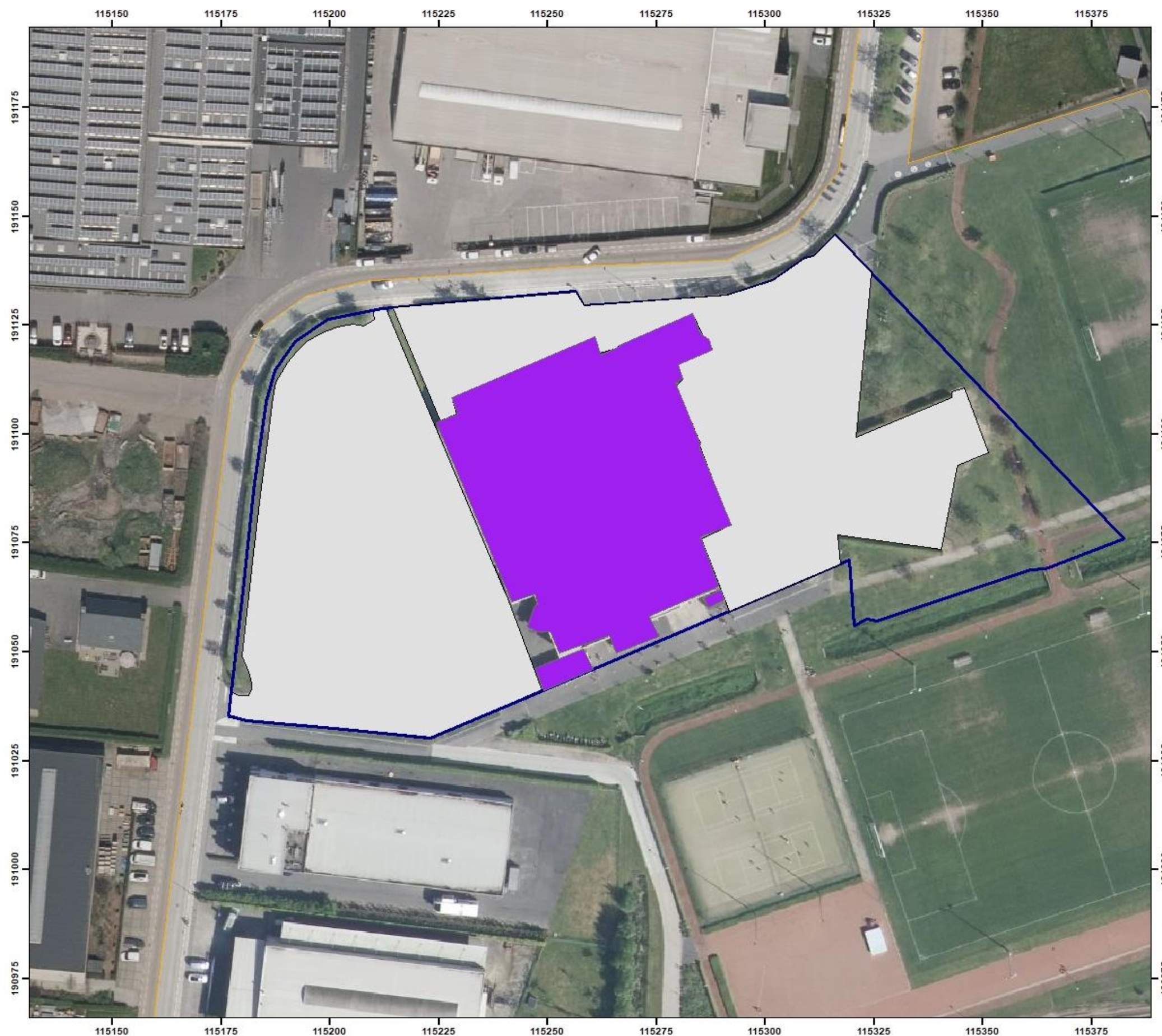
 Projectgebied2

 N

0 60
Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied is nog geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruimere omgeving zijn wel verschillende meldingen op de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) vast te stellen. Deze worden verder nog besproken onder §3.4 Archeologische situering van het projectgebied.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 5000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Momenteel is het projectgebied verhard en in gebruik als parkeerterrein. Het projectgebied situeert zich ten westen van de huidige sporthal Veldmeers en wordt hierdoor begrensd in het oosten. In het westen en het noorden wordt het terrein begrensd door de Veldmeersstraat. In het zuiden is een ontsluitingsweg voor de parking van de sporthal. Ten zuidoosten van het projectgebied liggen de sportterreinen horend bij het centrum Veldmeers. De aanleg van deze parking vond plaats in 2006-2008. De toenmalige plannen verschaffen een inzicht in de toenmalige ingrepen in de bodem die hebben plaatsgevonden. Zo stelt het zoneringsplan dat er ter hoogte van de parking voor de sporthal en de parking voor de bussen (huidige zone geplande ingrepen (infra)) er een totaal van 1395m³ teelaarde afgegraven werd en daarboven 572m³ "bodemiaag variërende van 30 tot 80cm diep voordat de bestaande parking hierop werd aangelegd. De typedoorsneden illustreren eveneens een afgraving waarbij de ontworpen hoogte zo'n 40 tot lokaal 60cm lager gelegen is dan het toenmalige maaiveld. Deze plannen werden bijgevoegd in bijlage om een groot detail toe te laten.

2.5 Beschrijving geplande werken

Voorafgaand aan de geplande ontwikkelingen wordt de bestaande parking verwijderd ter hoogte van de Leeweg en van de Veldmeersstraat. De bestaande hoogspanningscabine blijft behouden binnen het ontwerp. Alle verlichtingspalen en armaturen worden gerecupereerd.

Hierop volgend wordt een nieuwe sporthal verwezenlijkt met bijhorende parking en Dojo. De gebouwen zullen gefundeerd worden door middel van een paalfundering met algemene vloerplaat waarbij ter hoogte van de fundering kan uitgegaan worden tot op vorstvrije diepte. De vloerplaat ter hoogte van de sporthal kent een 10cm dikke sportvloer boven een 16cm dikke betonplaat. Daaronder wordt 19cm kunststeenslag geplaatst evenals 15cm aangedamde grond afkomstig van uitgravingen. De vloerplaat kent met andere woorden een dikte van 45cm ten opzichte van het huidige maaiveld. De vloerplaat ter hoogte van de bijhorende accommodatie wordt opgebouwd dmv. Een 20cm dik zandcementbed met daarboven een 23cm dikke funderingsplaat. De Dojo kent een gelijkaardige opbouw als de sporthal met een verschil in vloerafwerking. De polyvalente ruimte ten slotte wordt tot 26cm diep gefundeerd.

De parking wordt voorzien door middel van grasdallen. Het aanleggen van grasdallen kent een ingreep variërend van 45-55cm diep¹. De inritten tot de parking worden aangelegd door middel van klinkers.

¹ http://www.vvsg.be/Omgeving/Water/Documents/CC%20d2553%20WDB_studiedagVVSG_22-10-2013_OCW.pdf

Tussen de Dojo en de sporthal ten slotte wordt een fietsenstalling voorzien en een tiental nieuwe bomen worden aangeplant.

2.6 Randvoorwaarden

Momenteel is het projectgebied verhard en in gebruik als parkeerterrein. Gezien de verharding pas kan worden verwijderd en de terreinen pas worden vrijgegeven voor archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem na het bekomen van de omgevingsvergunning, dient eventueel verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd te worden in uitgesteld traject.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart

- Bodemtypekaart
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
 - Cartes des Pays-Bas van Fricx, 1744
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

LAARNE - LEEWEG

Bestaande toestand

2018K129 16/11/2018

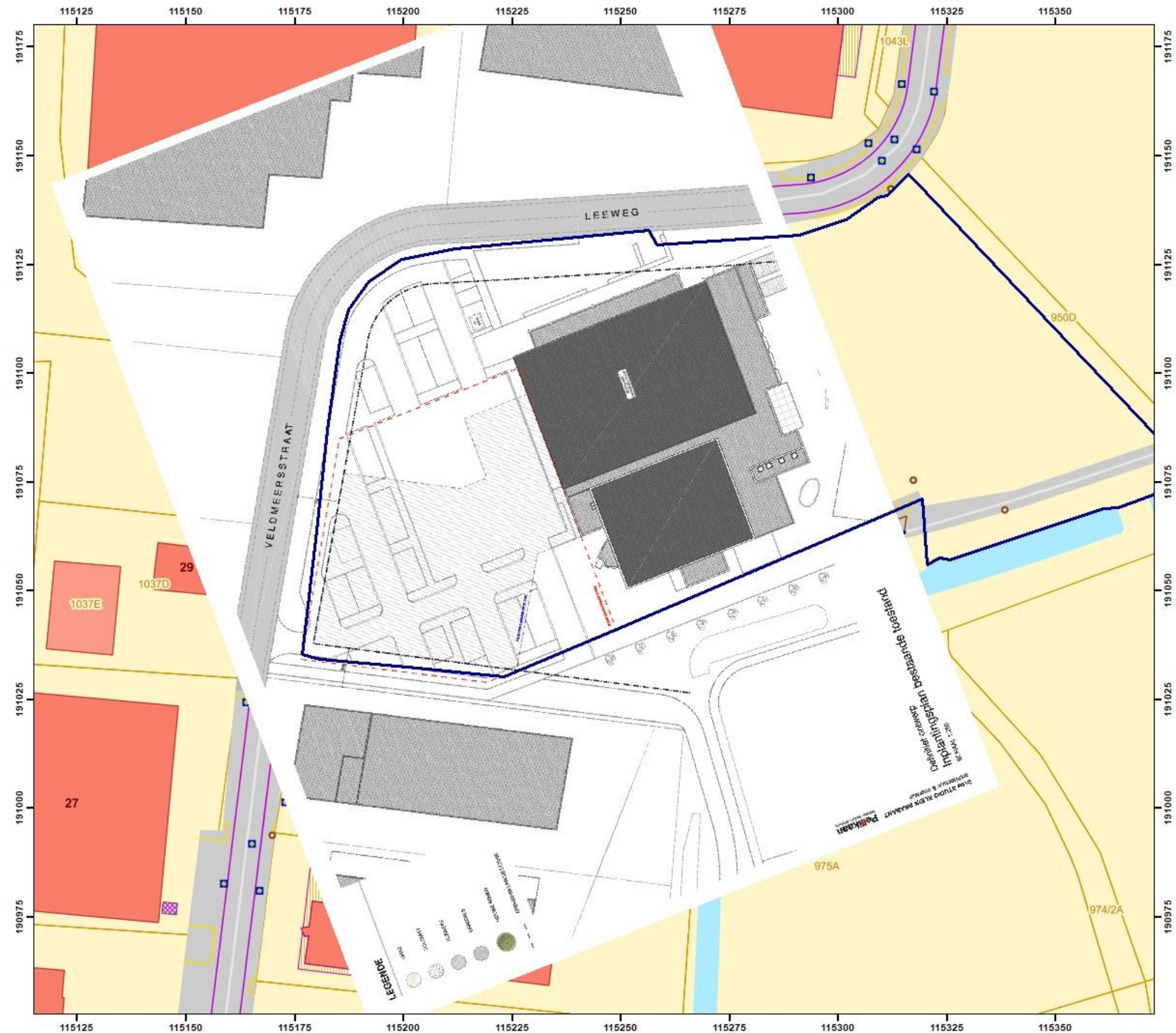
© AGIV

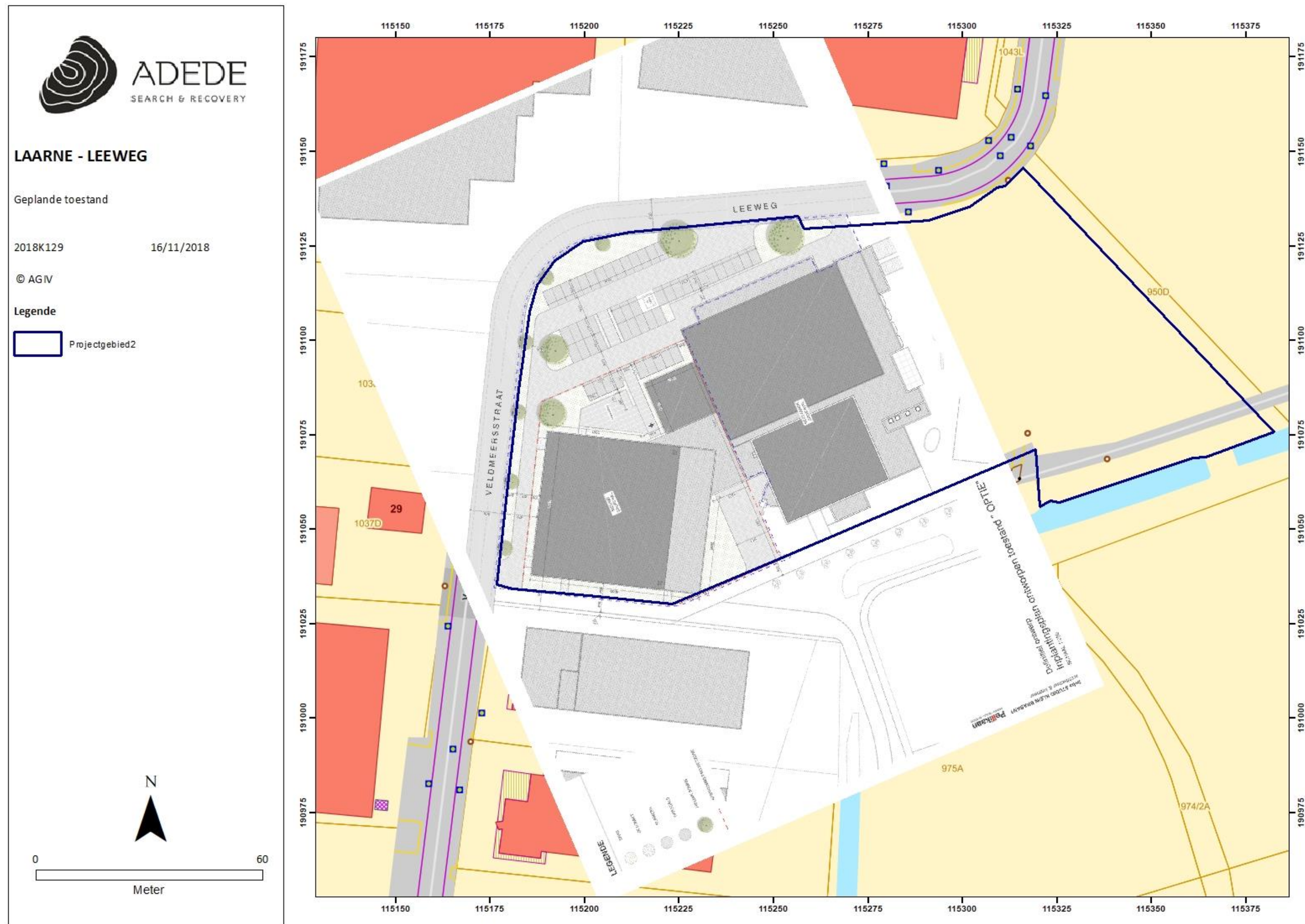
Legende

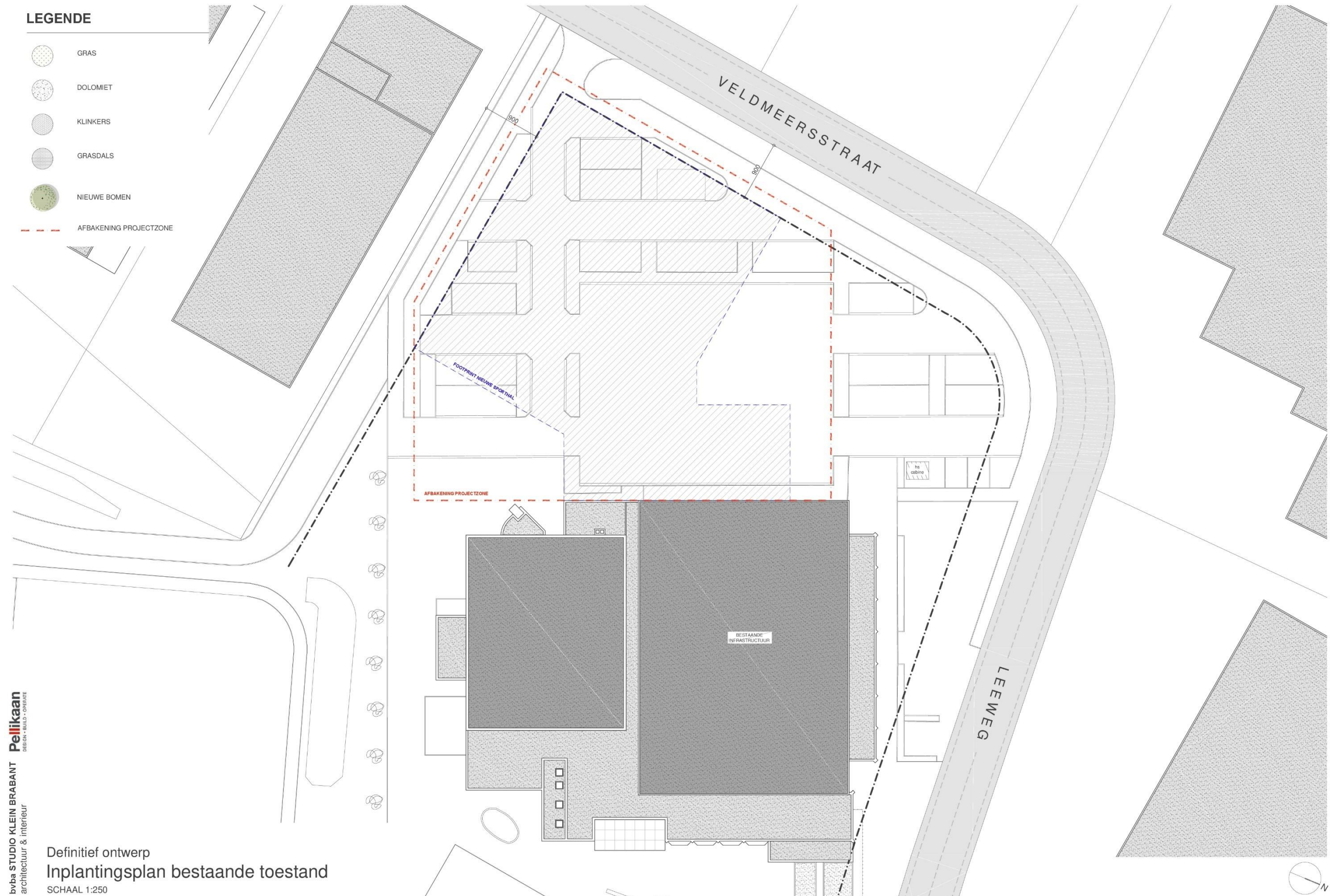
 Projectgebied2

 N

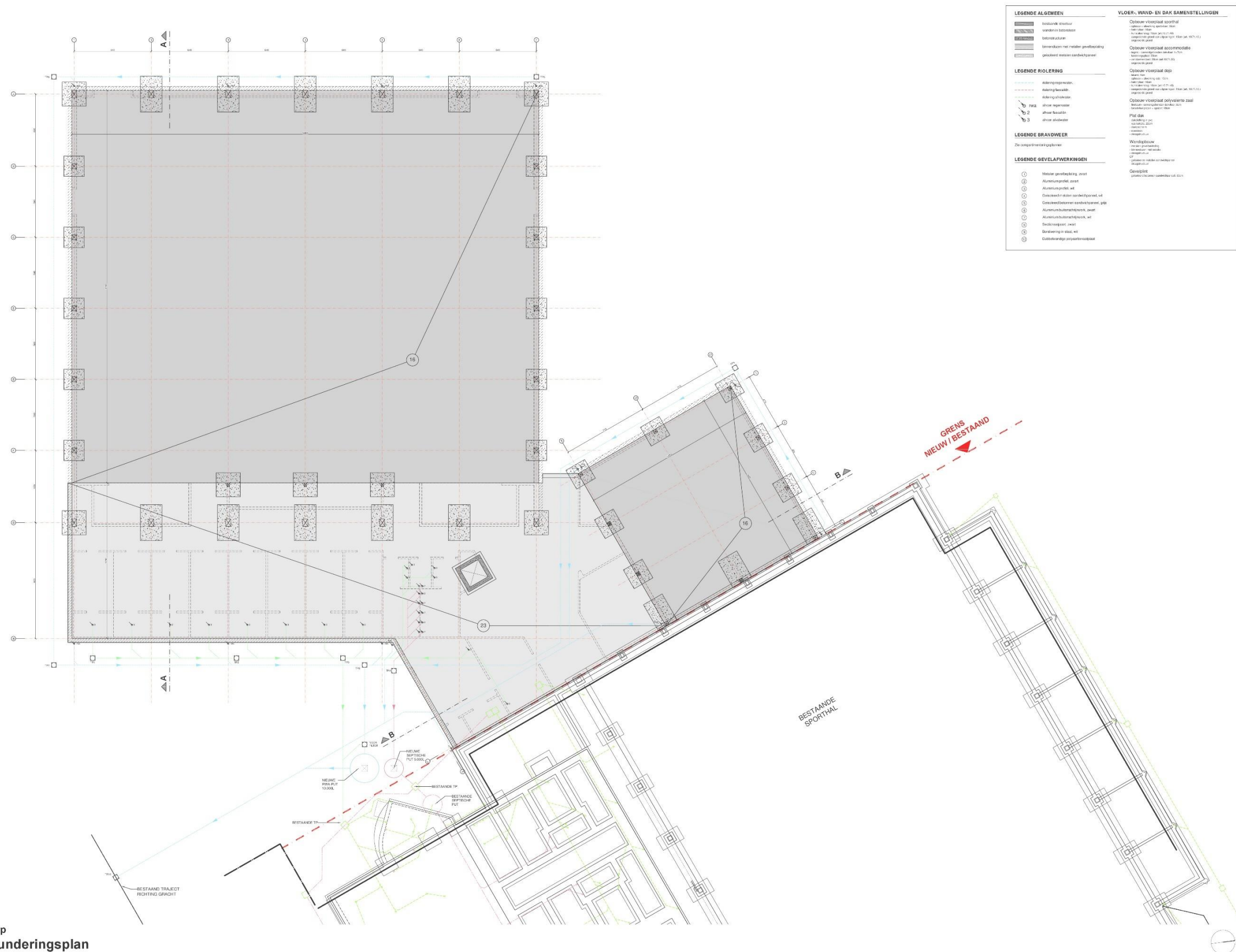
0 60
Meter

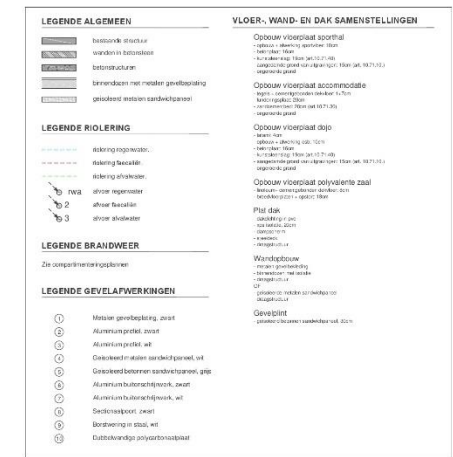

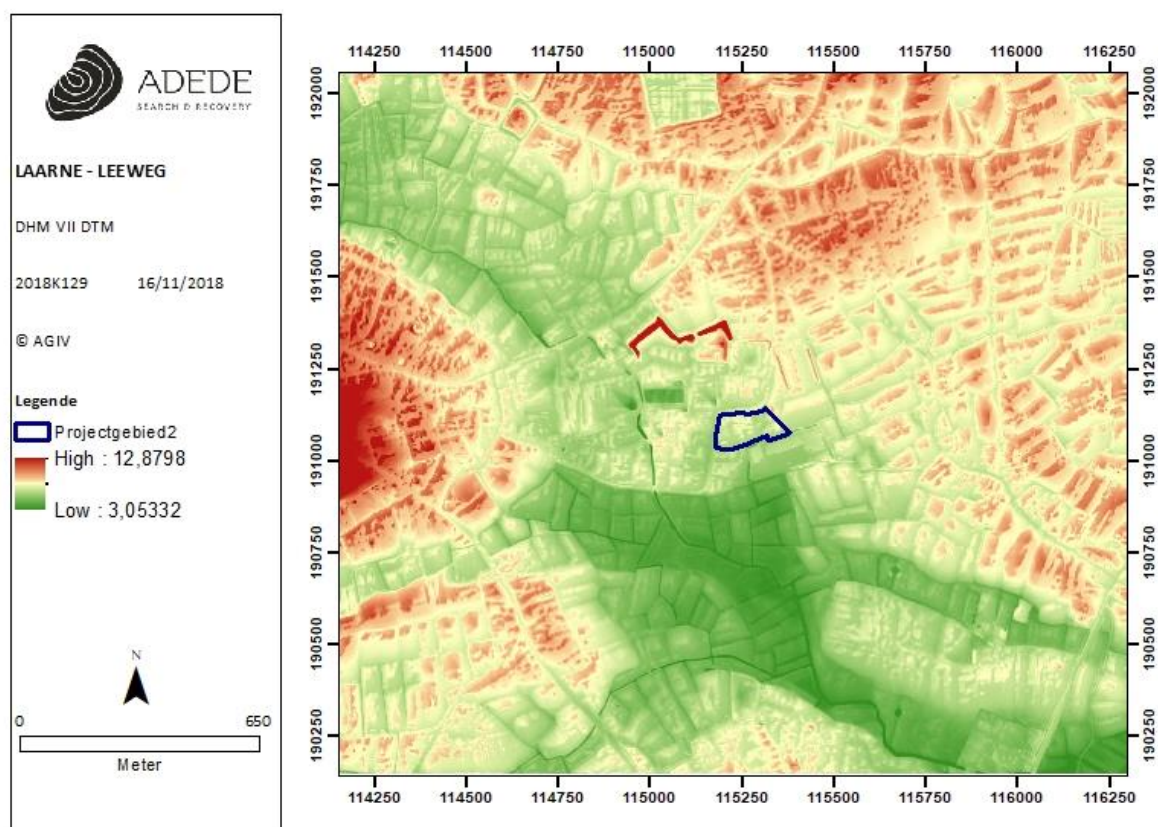

3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Laarne is een zelfstandige gemeente waartoe sinds 1977 ook Kalken als deelgemeente toe behoort. De gemeente maakt deel uit van het Scheldeland en de Schelde stroomt er net ten zuiden. Door Laarne zelf stroomt de Maanbeek, die ongeveer 150m naar het westen het onderzoeksgebied passeert en iets verderop uitmondt in de Schelde². In de middeleeuwen was de omgeving van de gemeente een groot uitgestrekt bos tussen Schelde en Durme ("Nemus intra Scaldam et Dormam"). Dankzij de restanten van deze bossen en daarnaast ook de Kalkense Meersen mag Laarne zich gerust een groene gemeente noemen³.

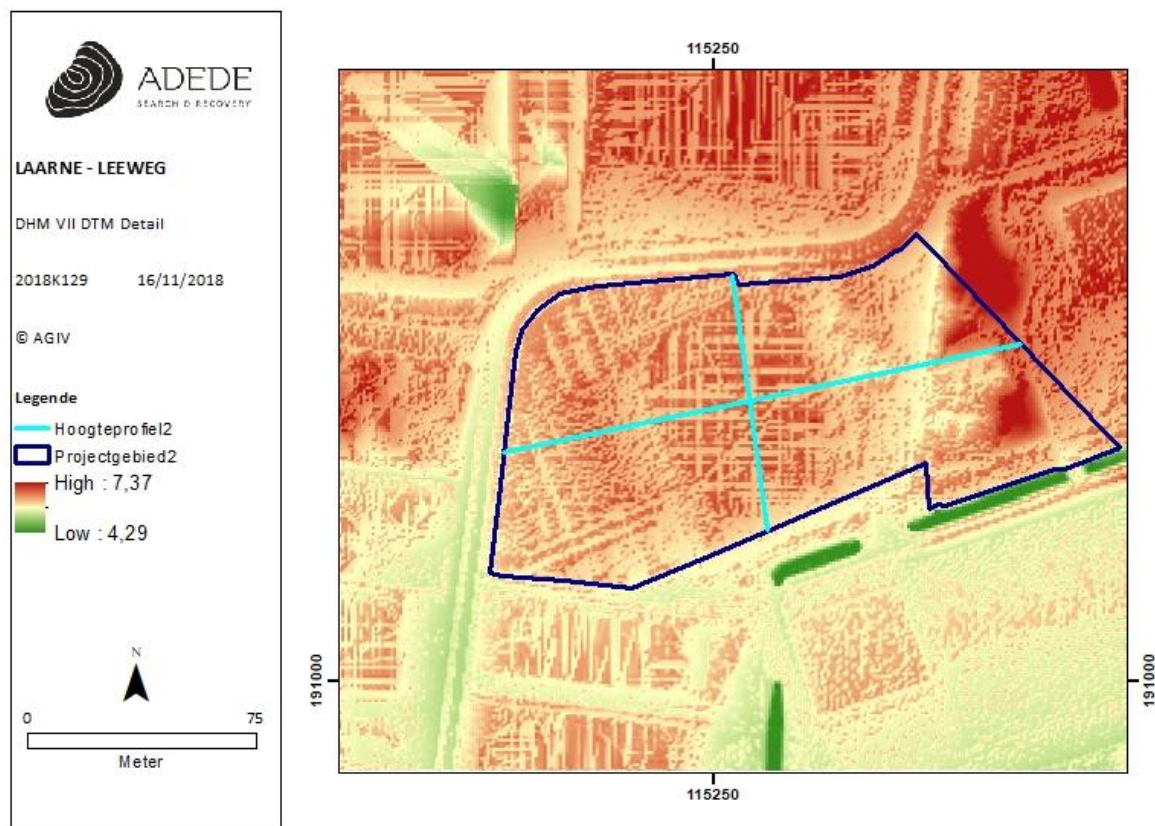
Het projectgebied ligt in de vlakte van de Maanbeek en kent een ligging op 5m TAW tot 6m TAW. Er is weinig tot geen hoogteverschil te bemerken binnen het projectgebied zelf.

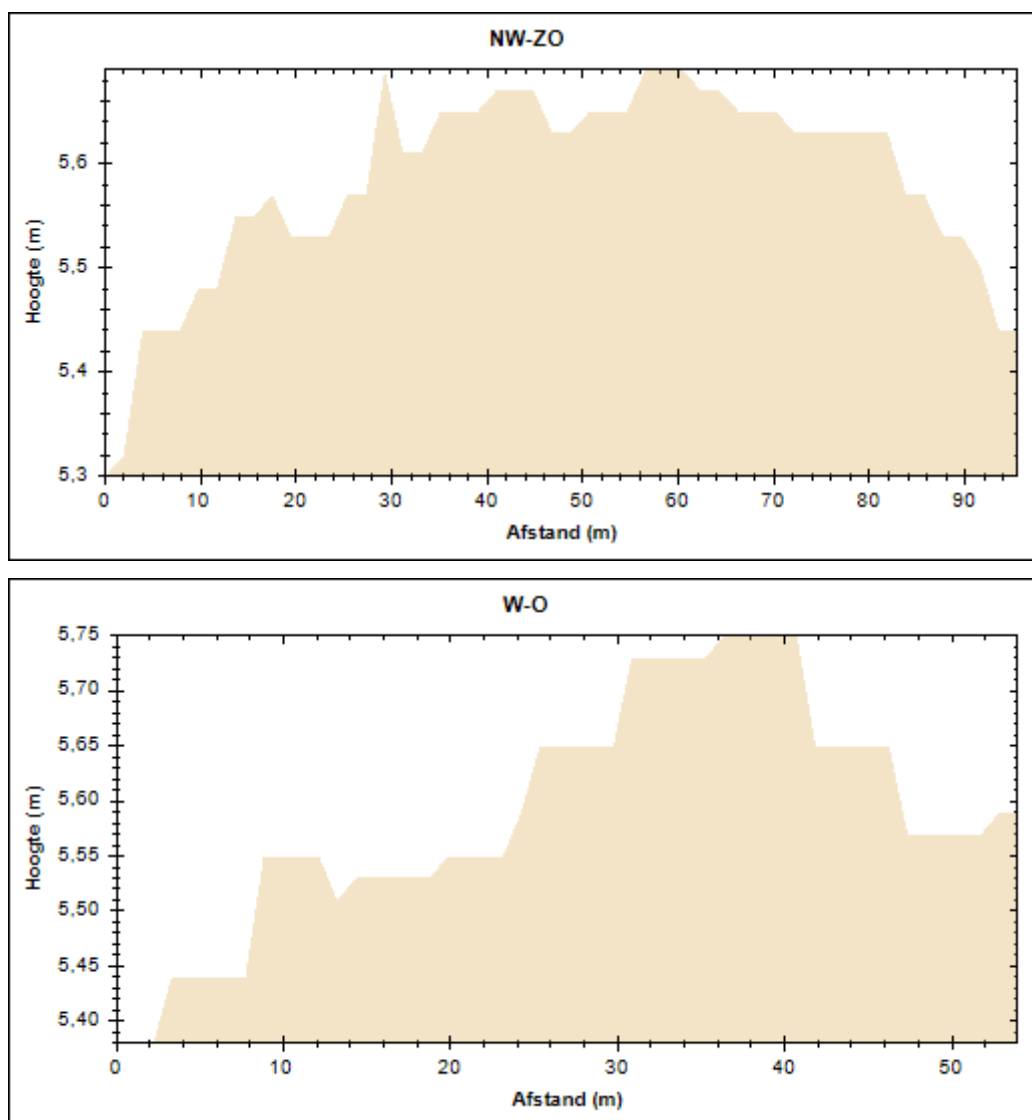
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

² Geopunt.be

³ www.laarne.be/website/3540-www/version/default/part/AttachmentData/data/laarne%20een%20bloem%20website.pdf

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

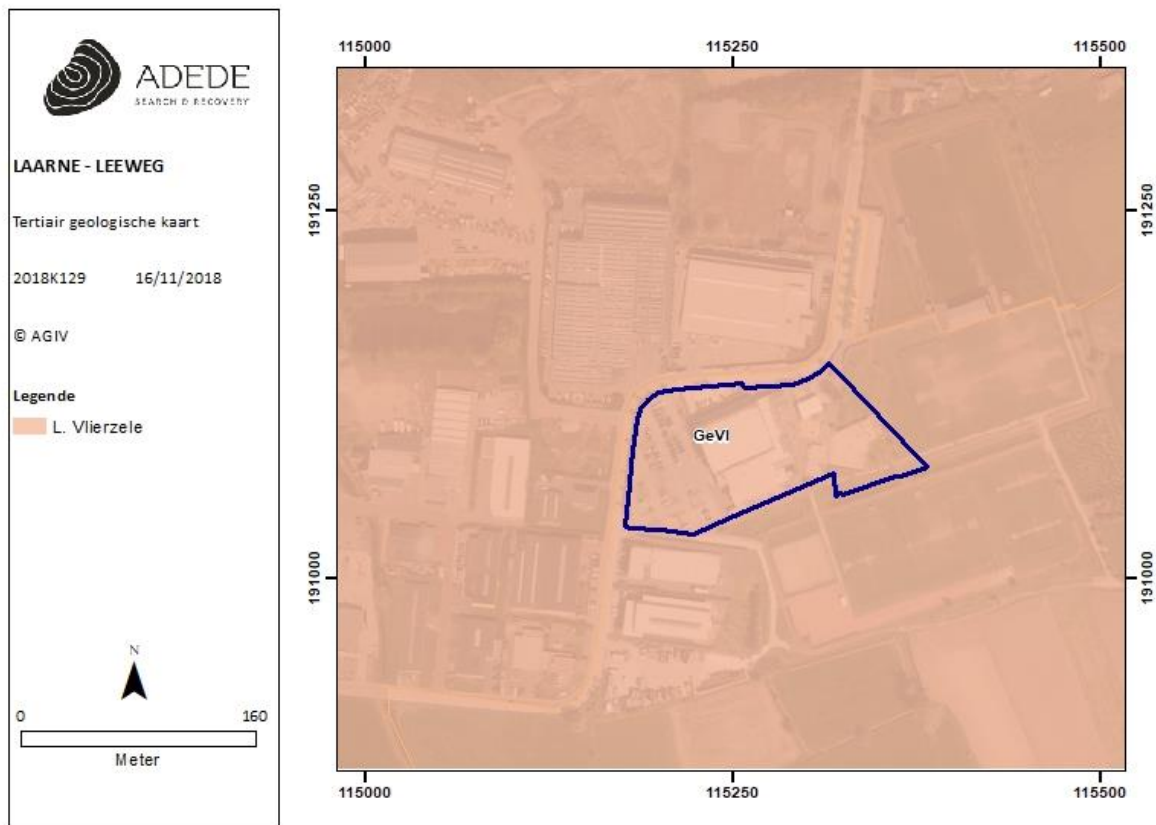

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. De tertiaire bodem onder het onderzoeksgebied draagt typenaam GeVI, wat slaat op de Formatie van Gent – Lid van Vlierzele. Deze formatie wordt gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend, glimmerhoudend.

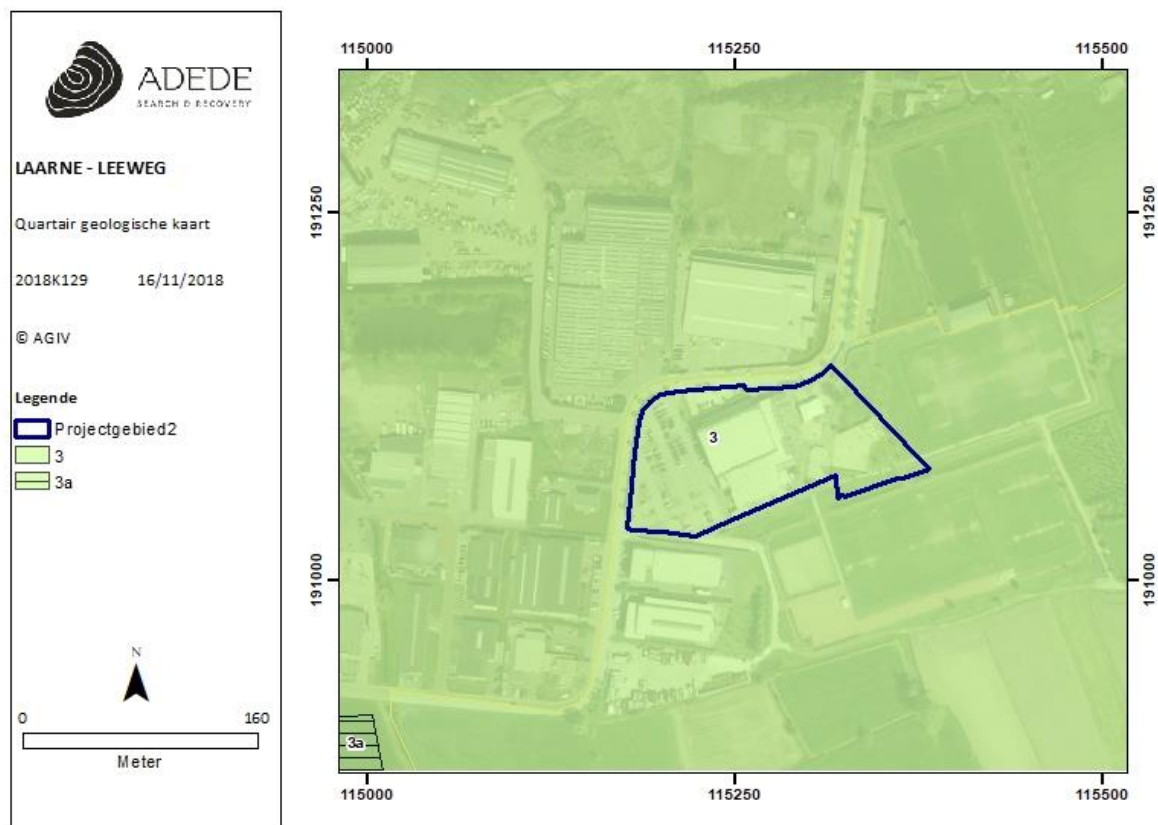

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

De quartaire bodem van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als een type 3 bodem, dit houdt in dat er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig zijn bovenop de Pleistocene sequentie. Wel kunnen drie karteereenheden onderscheiden worden:

- **ELPw** betreft Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg Holocene; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. Deze karteereenheid is mogelijk afwezig.
- **HQ** zijn hellingsafzettingen van het Quartair
- **FLPw** zijn Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

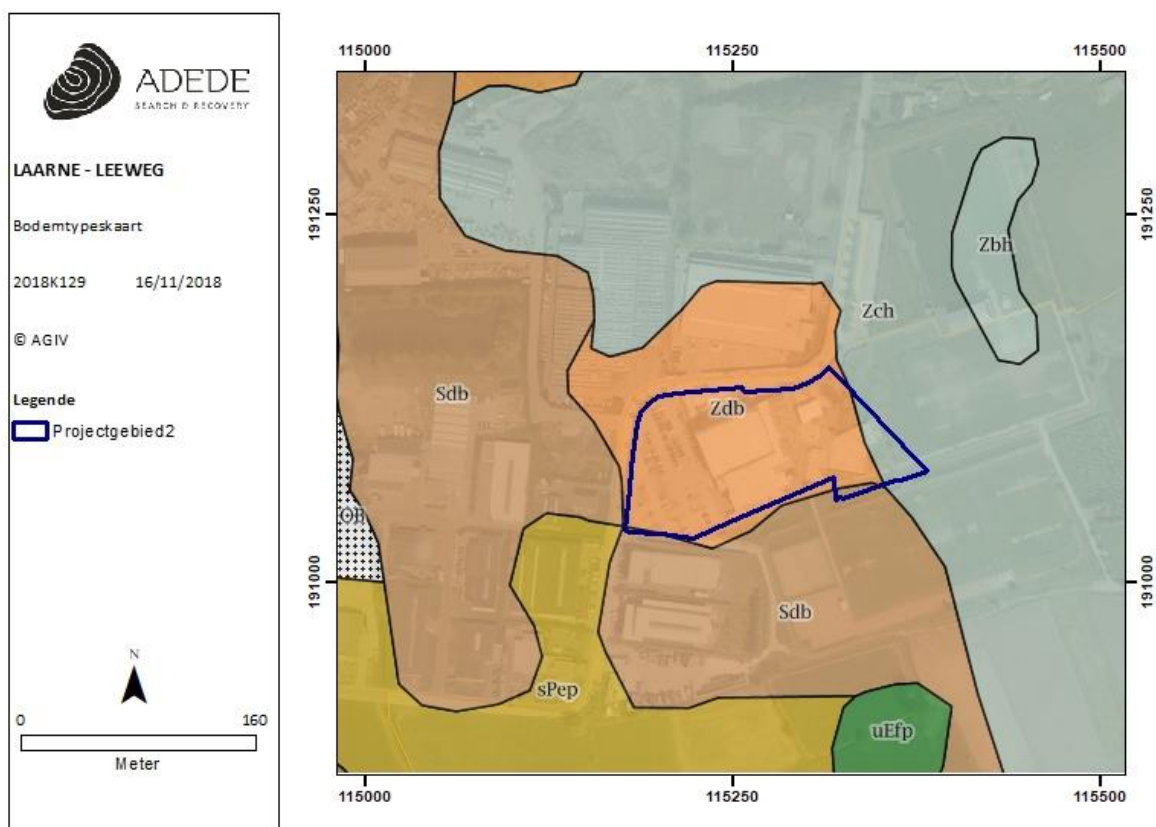
In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Op het projectgebied komen twee bodemtypes voor, namelijk **type Zdb** en **Zch**. Rondom het projectgebied treft men meerdere types aan, onder andere **Sdb**, **Zbh**, **SPep**.

- **Zdb**: Matig natte zandbodem met structuur B horizont. De series Zdp en Zdb hebben een verwante profielopbouw. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60cm. De Zdp serie omvat eveneens jong verstoven gronden die dikwijls een oorspronkelijk nat profiel overdekken. De waterhuishouding is matig goed, soms enige wateroverlast in de winter vooral bij de substraatseries; voldoende vochthoudend in de zomer. De bodems zijn matig geschikt voor zomergranen en aardappelen.

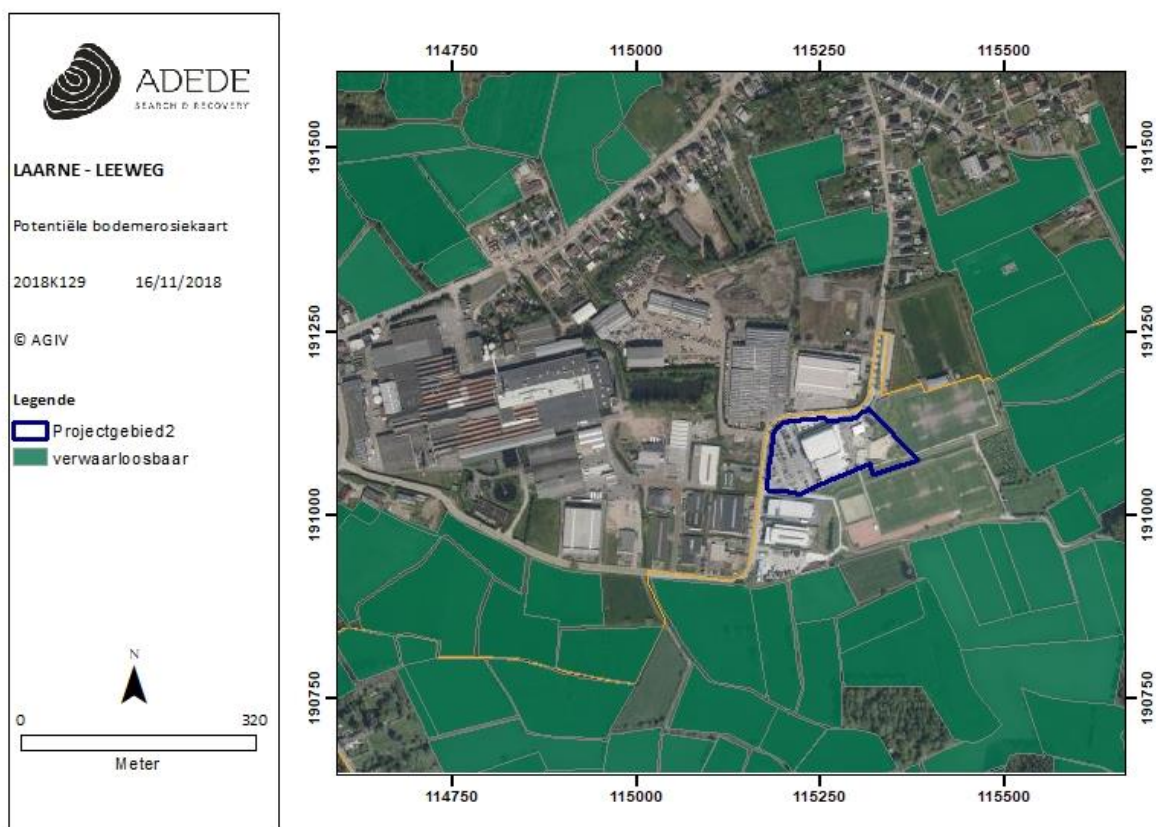
- **Zch:** Matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. De donker bruینگrijze bovengrond is goed humeus en 30-60cm dik. De podzol B is 20-30cm dik en verbrokken in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90cm. De waterhuishouding is goed in de winter, te droog in de zomer. De bodems zijn iets beter dan Zcg en blijven matig geschikt voor zomergranen en aardappelen, minder geschikt voor weide.
- **Sdb:** Matig natte lemige zandbodem met structuur B horizont. De bouwvoor van deze gronden is ongeveer 30cm dik, bruin of grijsbruin, de kleur B is meestal weinig uitgesproken, het lemig zanddek is wisselend in dikte, de substraten zijn variërend en veel voorkomend in golvende landschappen. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60cm. De bodems zijn iets te nat in de winter en soms iets te droog in de zomer, geschikt voor de meeste akkerteelten, weiland en groenteteelt.
- **Zbh:** Droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Dit zijn postpodzolen met donker bruینگrijze bouwvoor meestal 30-40cm dik en goed gehomogeniseerd. Onder de bouwvoor komen resten van de podzol B voor. Tussen 90 en 140cm beginnen roestverschijnselen. De bodem, die zeer droogtegevoelig blijft, is iets gunstiger dan Zbg.
- **sPep:** Natte lichte zandleembodem zonder profiel. Deze hydromorfe bodems hebben een reductiehorizont op licht zandleem. De bouwvoor, 20-30cm dik, vertoont reeds roestvlekken in een donker grijsbruine matrix. Tussen de humeuze bovengrond en het zand, leem, klei, klei-zand, mergel of veensubstraat komt doorgaans een niet humeuze zandiger laag voor. De roestverschijnselen beginnen intens onder de bouwvoor en de reductiehorizont begint tussen 100 en 120cm. Bij het complex PeP, welke zelden gekarteerd werd, is de geassocieerde bodem meestal een Pec. De bodems een waterlast in de winter en lente. Ze zijn fris en vochthoudend in de zomer en drainage is noodzakelijk. Ze zijn geschikt voor weiland, goed voor akkerteelten mits drainage.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

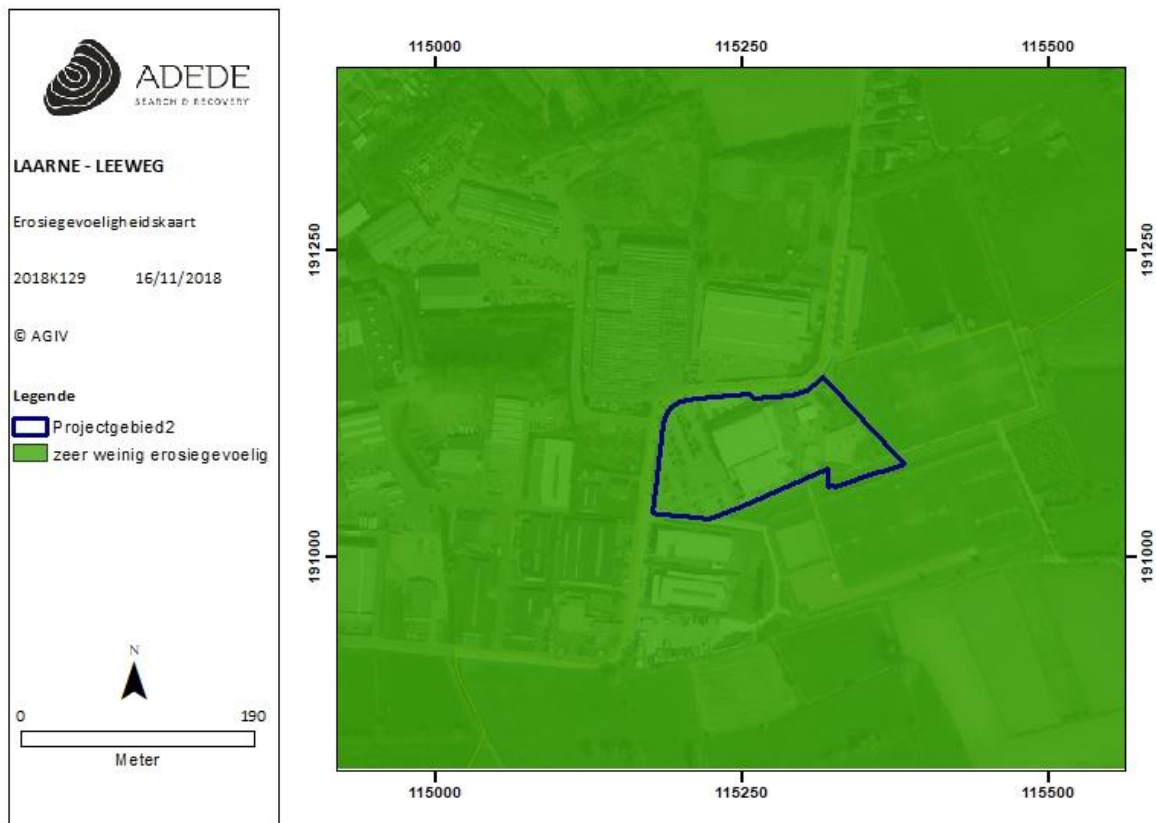
Voor het perceel waartoe het plangebied behoort zijn geen gegevens gekend. Op de percelen in de directe omgeving waarvoor wel gegevens beschikbaar zijn, staat de kans op erosie aangeduid als verwaarloosbaar.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Het onderzoeksgebied ligt volledig in een gebied dat gekarteerd staat als zeer weinig erosiegevoelig.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het bodemgebruikbestand (opname 2001) geeft aan dat het onderzoeksgebied in drie verschillende zones gelegen is.

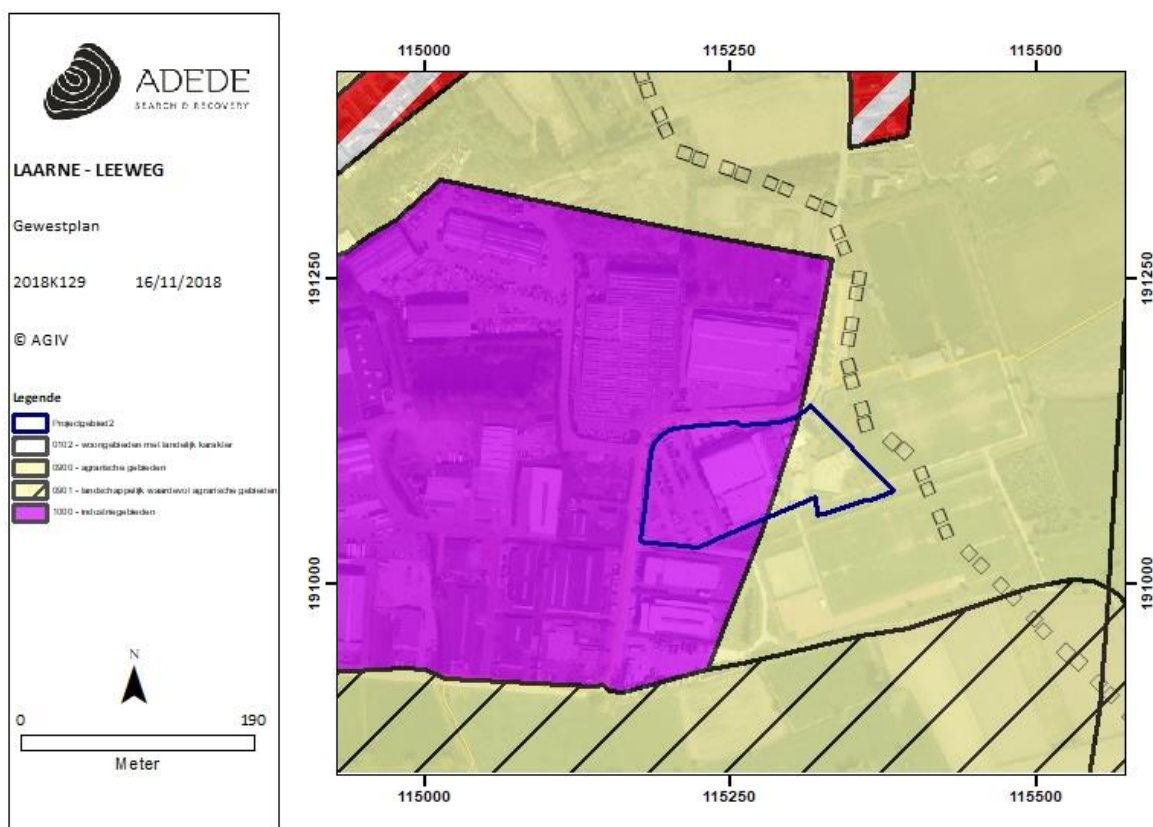
- Weiland (geel): een heel klein uithoekje van het perceel is gelegen in een zone die gekarteerd staat als weiland. De definitie van weiland houdt in dat de bodem voornamelijk bedekt is met gras en niet gelegen in het overstromingsgebied van een rivier.
- Akkerbouw (wit): opnieuw een klein aandeel van het onderzoeksgebied is gelegen in een zone die gekarteerd staat als akkerbouw. Hierbij wordt de bodem gebruikt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.
- Andere bebouwing (rood): dit beslaat het grootste deel van het onderzoeksgebied en is ook het type dat de werkelijkheid het beste weerspiegelt. Het gaat hierbij om gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen de 30 en 80% is verhard).

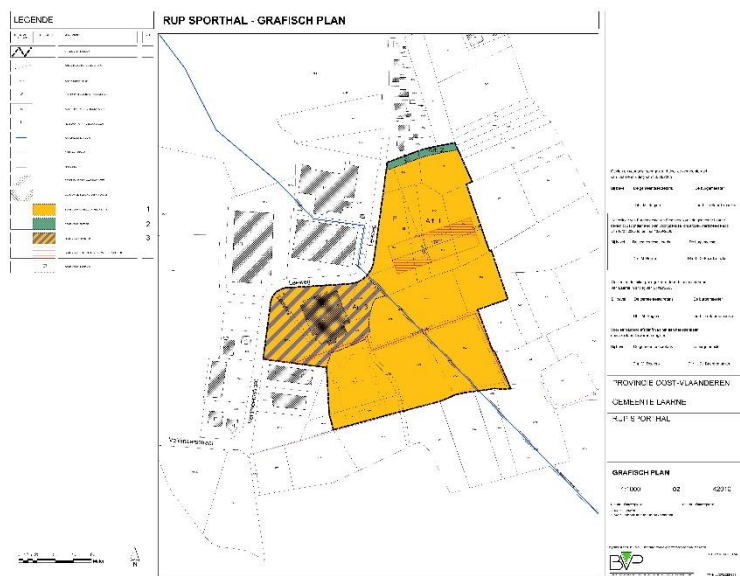
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het onderzoeksgebied zelf is gelegen in industriegebied volgens het gewestplan en grenzend aan agrarisch gebied. Het gewestplan werd echter vervangen door een RUP voor de sporthal gemeente Laarne. Op het grafisch plan staat het onderzoeksgebied gekarteerd als 'zone voor sporthal'.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op het RUP.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de gemeente Laarne, op ongeveer anderhalve kilometer vogelvlucht van het centrum. Ongeveer drie kilometer in noordwestelijke richting ligt het centrum van deelgemeente Kalken.

De naam Laarne zou een eerste vermelding kennen in de elfde eeuw onder de vorm 'Laren'. Deze vorm zou voortkomen uit het Germaanse woord 'laar', wat wijst op een nederzetting in of nabij een open plek in het bos⁴. Een andere theorie legt de afkomst van het woord 'hlaeri' wat bosachtig moerassig terrein betekent. Deelgemeente Kalken zou haar naam dan weer danken aan een Teutoonse stam genaamd de 'Cauci' die het gebied ten tijde van de Romeinen bevolkte⁵.

De eerste significante sporen uit het verleden wijzen op Gallo-Romeinse landbouwactiviteit maar voor de vroege middeleeuwen zijn tot nog toe geen sporen aangetroffen. Pas vanaf de 10^e – 11^e eeuw lijkt de menselijke activiteit in de omgeving opnieuw toe te nemen. Pas vanaf de 15^e eeuw wordt het overwegende boslandschap geleidelijk omgevormd tot landbouwgebied met verspreide bewoning langsheen de wegen⁶.

Vlakbij het centrum van Laarne ligt het kasteel van Laarne. Het kasteel van Laarne was voorheen de zetel van de gelijknamige heerlijkheid, doch over het ontstaan van deze heerlijkheid, de vroegste heren van Laarne zijn slechts weinig gegevens voorhanden evenmin als over de oprichting van de waterburcht van Laarne. De heren van Massemen zouden in de 12^e eeuw ook de bezitters geweest zijn van Laarne. Een oorkonde van 1213 maakt melding van Beatrix, dame van Massemen en Laarne. In 1228 werd Giselbrecht van Zottegem, heer van Massemen en zoon van Beatrix, door zijn schoonvader, Robrecht van Bethune, heer van Dendermonde, beleend met de heerlijkheden Kalken en Laarne. In een oorkonde van 1294 is sprake van 'int hof te Laerne', mogelijk een verwijzing naar een heerlijk verblijf. De oudste geschreven bron waar sprake is van het kasteel van Laarne dateert van 1362 en betreft een oorkonde van de heer van Laarne, Geraard van Massemen. Van begin 1426 tot 1505 behoorde heerlijkheid Laarne en het kasteel toe aan de familie de Vos van Pollare, daarna opeenvolgend aan de familie van der Moere en de familie van Gavere. Van circa 1570 tot 1656 aan de familie de Schoutheete van Zuylen d'Erpe. In 1656 aangekocht door de uit Zwolle afkomstige adellijke

⁴ Debrabandere, F, et al. *De Vlaamse Gemeentenamen : Verklarend Woordenboek*. Leuven: Davidsfonds, 2010.

⁵ www.laarne.be/website/9-www/10-www.html

⁶ www.laarne.be/website/9-www/10-www.html

familie van Vilsteren die het kasteel tot 1792 in hun bezit hielden. In 1673 werd de heerlijkheid Laarne verheven tot baronie. Door erfopvolging na de laatste van Vilsteren werd het kasteel eigendom van de familie de Ribaucourt. De graaf schonk het kasteel in 1953 aan de Koninklijke Vereniging der Historische woonsteden van België om de noodzakelijke restauratiewerken te kunnen laten aanvangen⁷.

Het slot van Laarne was lange tijd een beroemde versterking. Tijdens de woelige Gentse periode ten tijde van Jacob van Artevelde speelde het kasteel van Laarne een belangrijke rol. Een keure van 1362 zegt dat de heer van Laarne aan de graaf van Vlaanderen en zijn nageslacht het recht verleent de burcht met zijn troepen te bezetten. In de 15^e eeuw boden de Witte Kaproenen, die de burcht hadden bezet, weerstand aan het Bourgondisch leger van graaf de Saint-Pol. Dit ridderslot mag gezien worden als een opmerkelijk specimen van middeleeuwse krijgsgebouwen⁸.

Het postmiddeleeuwse uitzicht van Laarne kent tot in de 19e eeuw amper verandering en wordt getypeerd door omwalde hoeven zoals het Kattenheye en de Motehoeve⁹.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Frickx-kaarten (1712)

Eugène-Henri Frickx (1644-1730) was de grondlegger van een belangrijke dynastie van 18e eeuwse drukkers in Brussel. Hij werd in 1689 tot Imprimeur de sa Majesté, koninklijke drukker, benoemd door de privé-raad van de Spaanse koning. Zijn bekendste kaarten zijn de Cartes de Pays-Bas uit 1712. Dit is een atlas in twee delen, met een geheel van topografische kaarten van de Nederlanden en een bundel van de stadsplannen opgesteld tijdens belegeringen en veldslagen. De atlas werd aangemaakt als illustratie waarom Frickx het koninklijk privilege voor het drukken van de officiële regeringsdocumenten moest behouden. De privéraad verleende hem uiteindelijk ook dit privilege voor zijn leven.

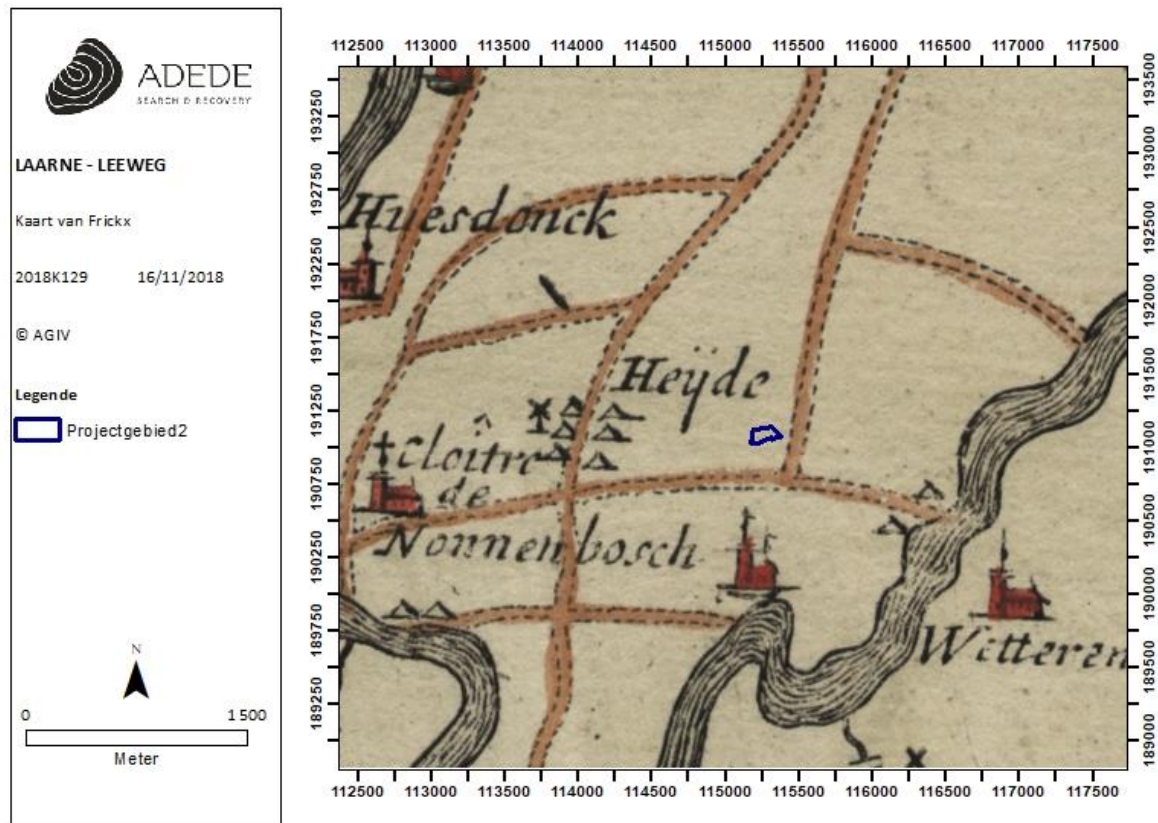
Voor het projectgebied is er echter een vrij grote afwijking in de projectie, waardoor niet veel uitspraken kunnen gedaan worden op basis van de Frickx-kaart. We zien hoe het onderzoeksgebied gelegen is ten zuiden van de stad Laarne. Ten oosten van het projectgebied bevinden zich enkele

⁷ inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/54439

⁸ loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/1766/bijlagen/8695

⁹ www.laarne.be/website/9-www/10-www.html

heuvels en een windmolen. Daarnaast is zichtbaar hoe het onderzoeksgebied zich tussen een meander van de Schelde bevindt.

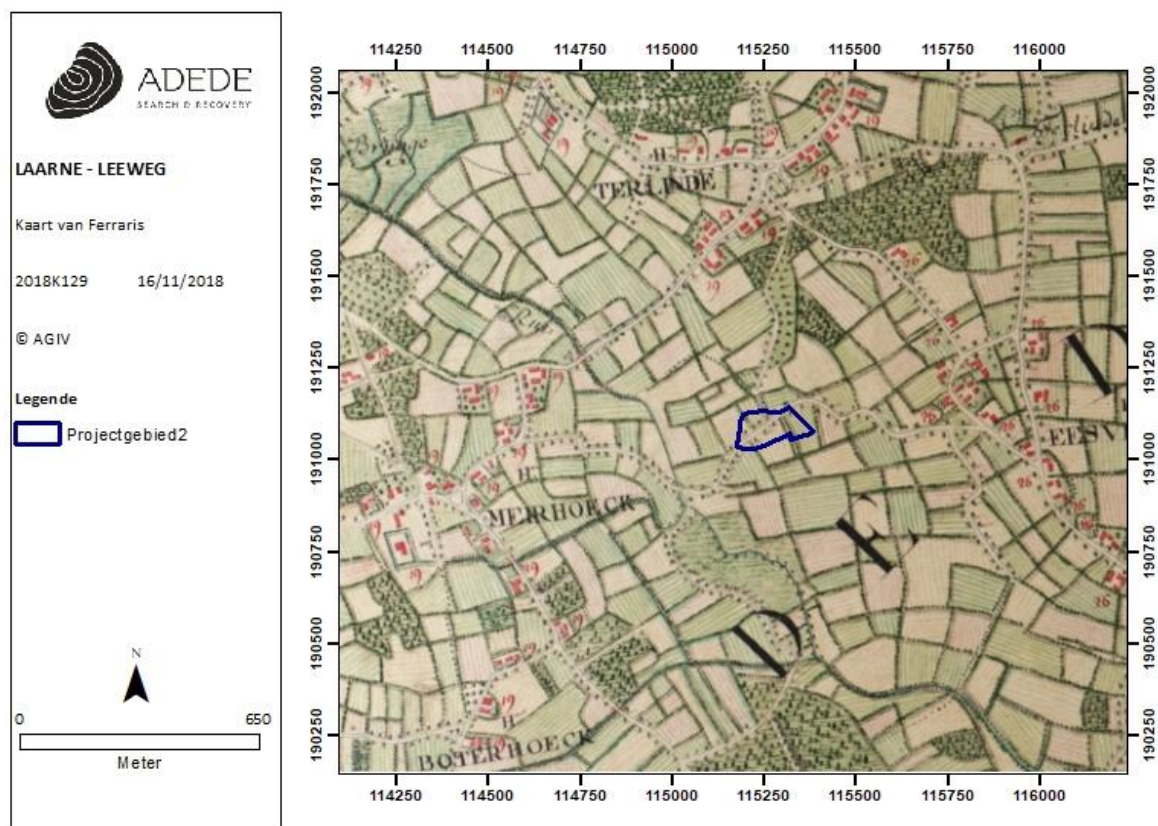
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Frickx.

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in het bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich respectievelijk in het Rijksarchief in Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen¹⁰.

¹⁰ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

De kaart van Ferraris toont aan dat zich geen bebouwing bevindt binnen de contouren van het projectgebied. Het landschap lijkt, met een combinatie van akkerland en hagen, vooral een soort bocagelandschap¹¹ te zijn geweest. Er zijn enkele wegen zichtbaar, vermoedelijk te identificeren als de Leeweg en de Veldmeersstraat, hoewel de trajecten niet helemaal overeenstemmen met het huidige tracé. Op de kaart wordt het projectgebied immers doorsneden door een weg waar dit op heden niet het geval is. Ten noorden van het projectgebied is nog een grote boomgaard en wat loofbos te bemerken.

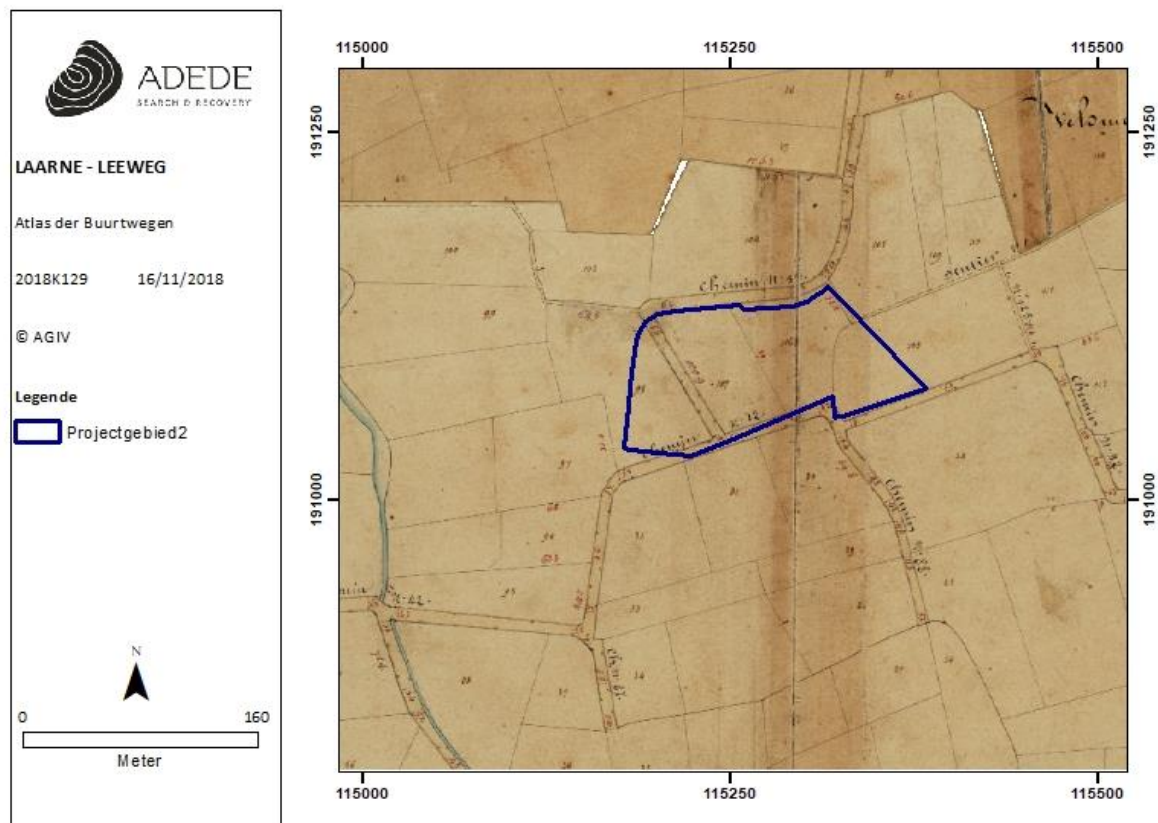

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

¹¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bocagelandschap>

3.3.2.3 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

Op de Atlas der Buurtwegen valt het onderzoeksgebied binnen het perceel gekarteerd als perceel 98. Ten zuiden van het onderzoeksgebied loopt chemin n°42 en in het oosten doorsnijdt chemin n°5 het gebied. Deze laatste is waarschijnlijk te identificeren als de Leeweg en/of Veldmeersstraat en loopt in werkelijkheid vandaag de dag ten (noord)westen van het onderzoeksgebied. Er is geen bebouwing te bemerken binnen het onderzoeksgebied.

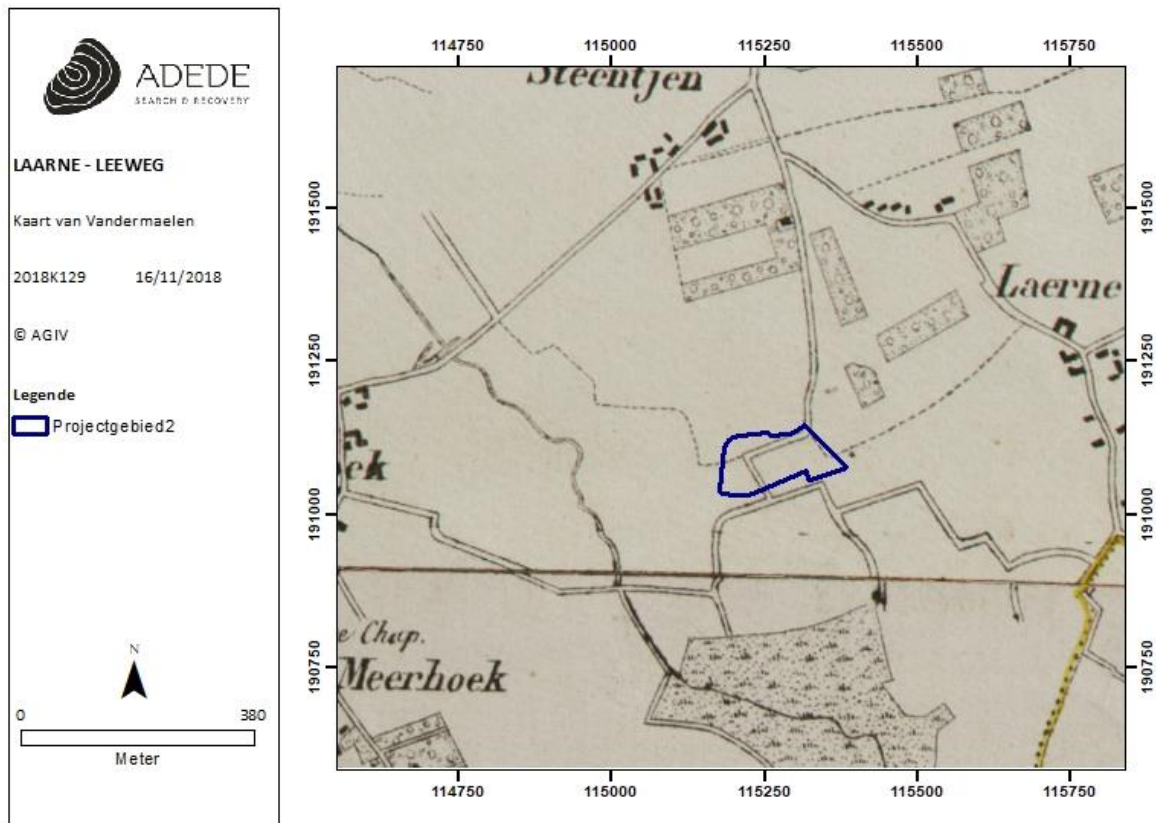

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 *Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)*

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het 'Etablissement géographique de Bruxelles'. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl...). Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van

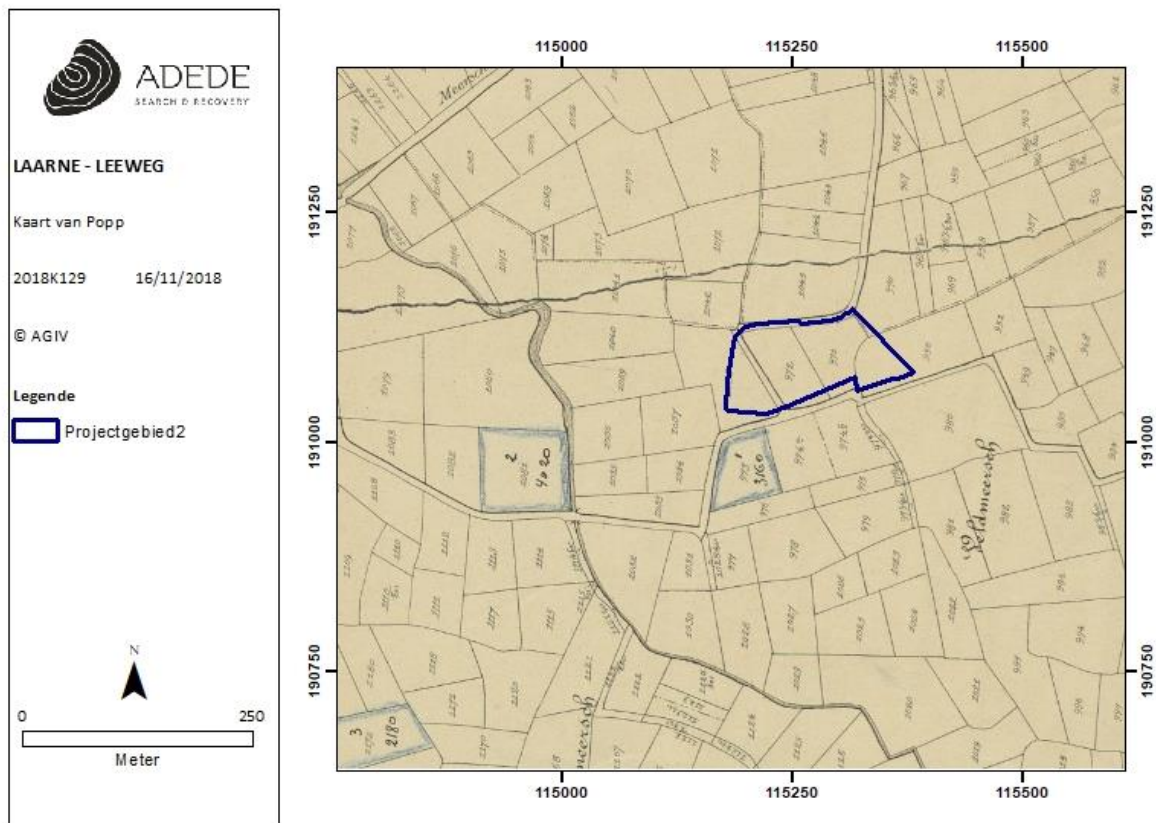
de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed. Ook op de kaart van Vandermaelen blijft het onderzoeksgebied onbebouwd. De wegtracés zichtbaar op deze kaart lijken al meer overeen te stemmen met de hedendaagse situatie. In het zuiden een afsplitsing van de Veldmeersstraat en toegang tot achterliggende percelen, in het (noord)oosten de Leeweg. Ten zuiden van het onderzoeksgebied staat nog een zone gekarteerd als weideland.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

Ook hier valt waarschijnlijk een afwijking in de projectie te bespeuren. Het onderzoeksgebied wordt van noord naar zuid doorsneden door een wegtracé dat in werkelijkheid vandaag de dag de westelijke grens vormt in de vorm van de Veldmeersstraat. In het noorden loopt een tracé dat overeenstemt met de Leeweg. Het onderzoeksgebied valt grotendeels binnen perceel nummer 1038 (wat overeenstemt met huidig kadaster 1038C) en voor een klein deel in perceel 972. Verder is er geen sprake van bebouwing binnen het onderzoeksgebied.

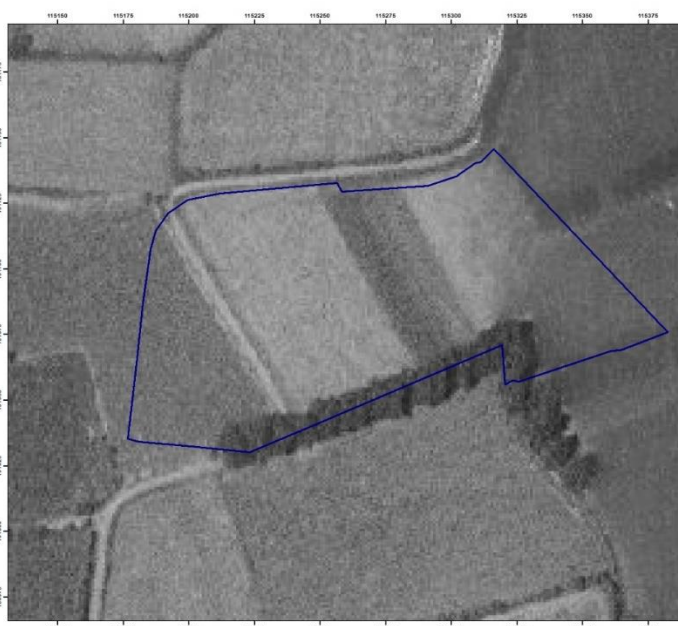
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

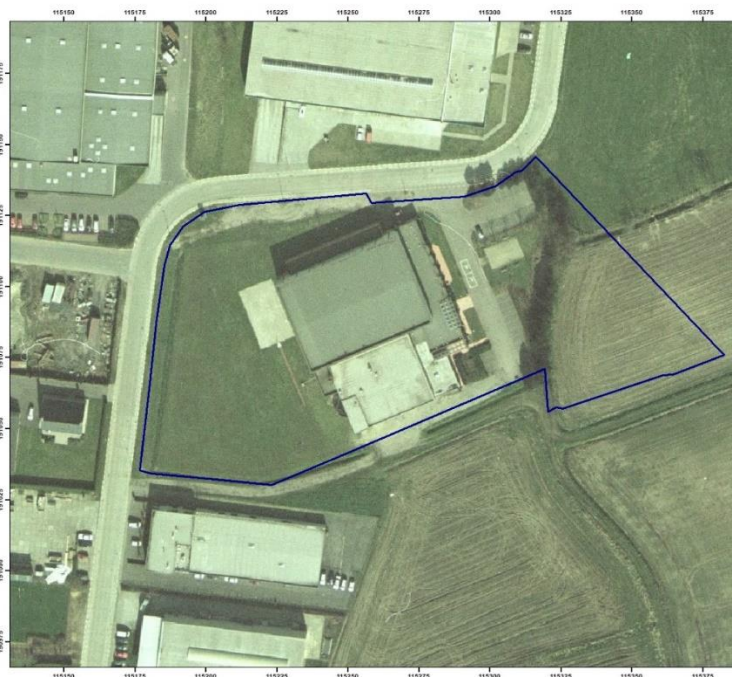
3.3.2.6 Luchtfoto's

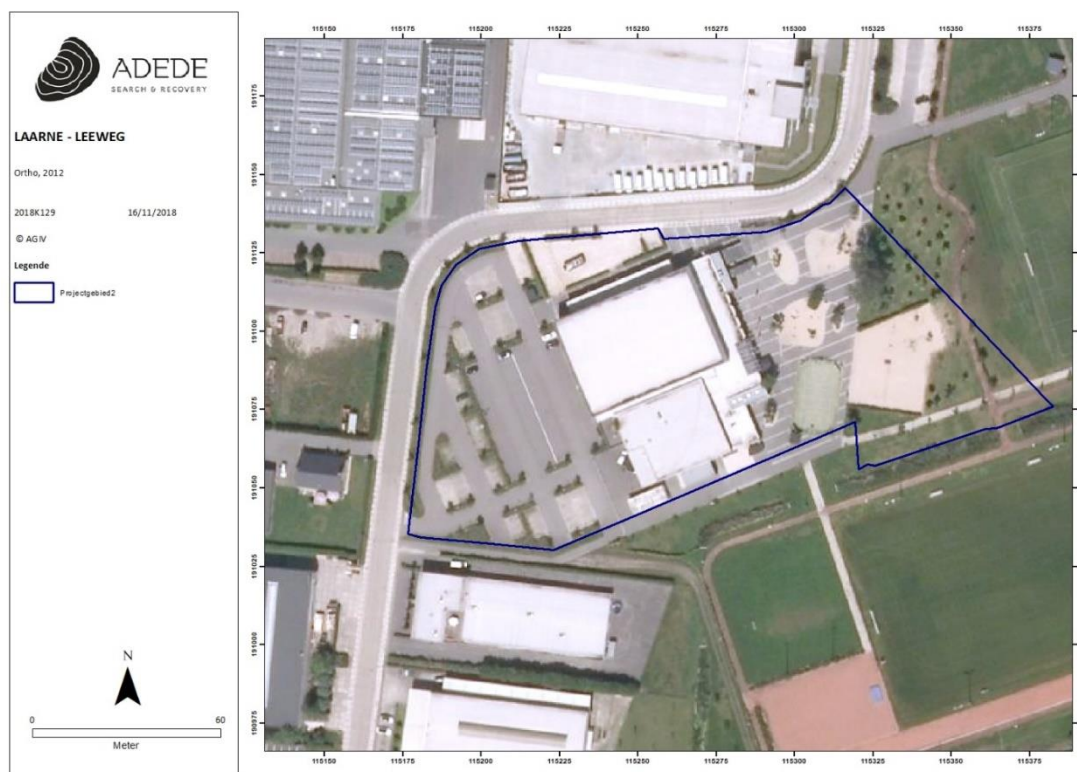
Hieronder worden enkele luchtfoto's geprojecteerd die een beeld scheppen van de evolutie van het onderzoeksgebied tussen 1971 en 2017.

Op de orthofoto uit 1971 valt op te merken hoe het projectgebied in gebruik is als akker – en weideland met bebossing aan het zuiden van het perceel.

De sporthal verschijnt voor het eerst op de luchtfoto van 1979 – 1990 waarna het een uitbreiding krijgt in de vorm van een parking aan westelijke zijde in 2009.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto's.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Binnen het projectgebied werd voorheen nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Algemeen kan men stellen dat nederzettingssporen zeldzaam zijn te Laarne. Enkel in Kalken heeft archeologisch onderzoek aanwijzingen in die zin opgeleverd. Het ontbreken van archeologische zowel als geschreven bronnen kan men verklaren door het uitgebreide 'nemus intra Scaldam et Dormam' (bos tussen Schelde en Durme). In de ruimere omgeving is wel archaeologica allerhande te vernoemen. Alle CAI-locaties in een straal van anderhalve à twee kilometer staan hieronder opgelijst.

De meeste archeologische sporen betreffen toevalsvondsten en resultaten van veldprospectie. Vlakdekkend onderzoek is er in de regio amper of niet uitgevoerd. Een logisch gevolg hiervan is dat de hoofdmoot van de gedocumenteerde archeologische sporen in de omgeving van het projectgebied bestaat uit losse vondsten aardewerk. Het gaat daarbij vooral om vol-, laat- en post middeleeuws aardewerk en in mindere mate Gallo-Romeins. Daarnaast zijn enkele sporadische vondsten van prehistorische silexartefacten te vermelden.

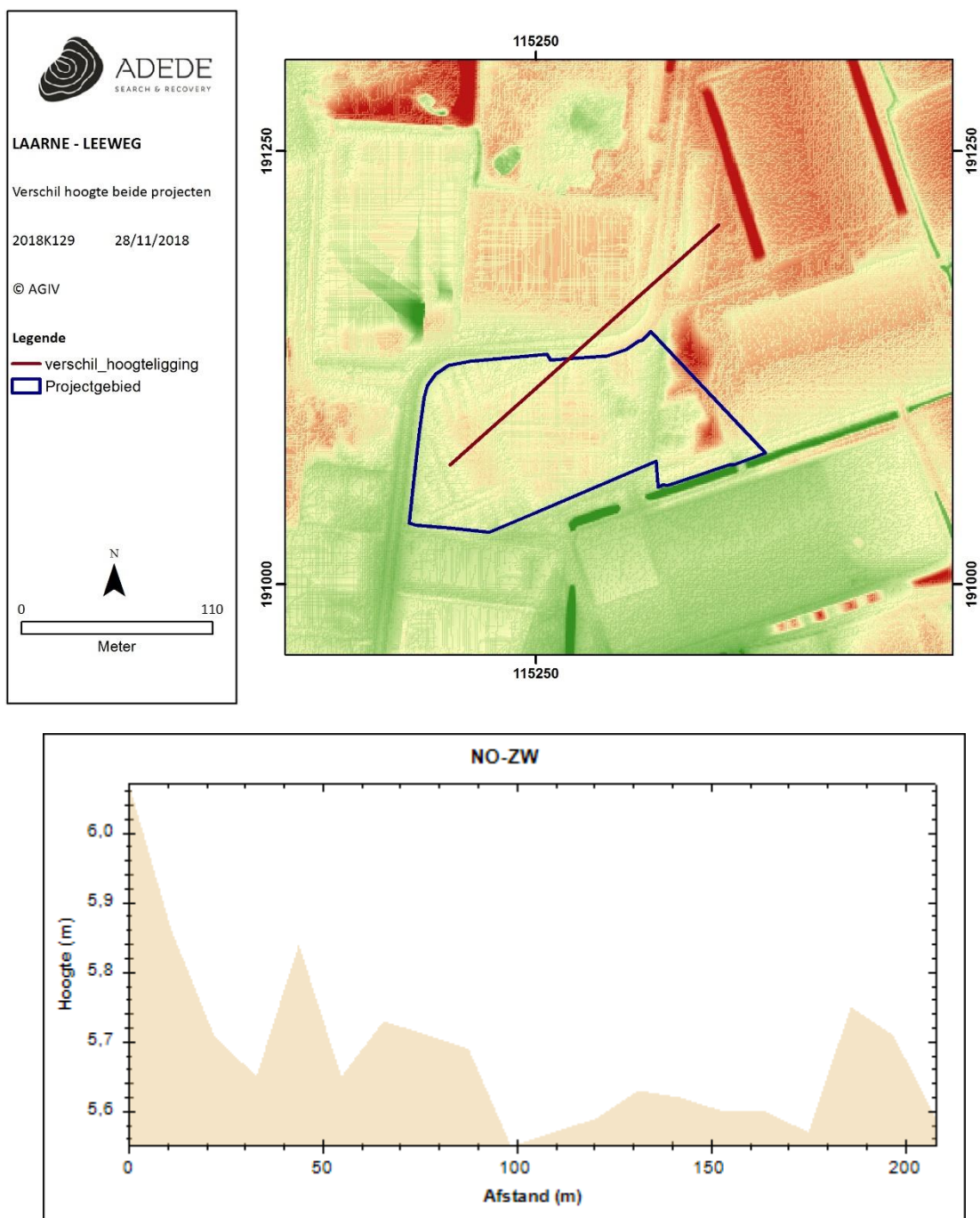
Op goed anderhalve kilometer ten noorden van het projectgebied loopt de Heirweg, die volgens de CAI mogelijk een nazaat is van een Romeinse heirbaan. Deze veronderstelling is deels gebaseerd op een resem vondsten van Gallo-Romeins aardewerk langsheen het traject van deze weg.

Tot slot zijn ook de aanwezigheid van enkele sites met walgracht in de regio het vermelden waard. De meeste werden aan de hand van de historische kaarten gelokaliseerd en er wordt vermoed dat er toch een aantal daarvan een mogelijke middeleeuwse oorsprong hebben.

In 2017 werd door ADEDE Bvba in de onmiddellijke nabijheid een archeologienota opgesteld vergezeld met een landschappelijk bodemonderzoek. De resultaten wezen op een dikke Ap Horizont, lokaal een E-horizont en een B-horizont. Het eerste niveau waarop er zich archeologische sporen konden voordoen, was vanaf 70cm ten opzichte van het maaiveld¹².

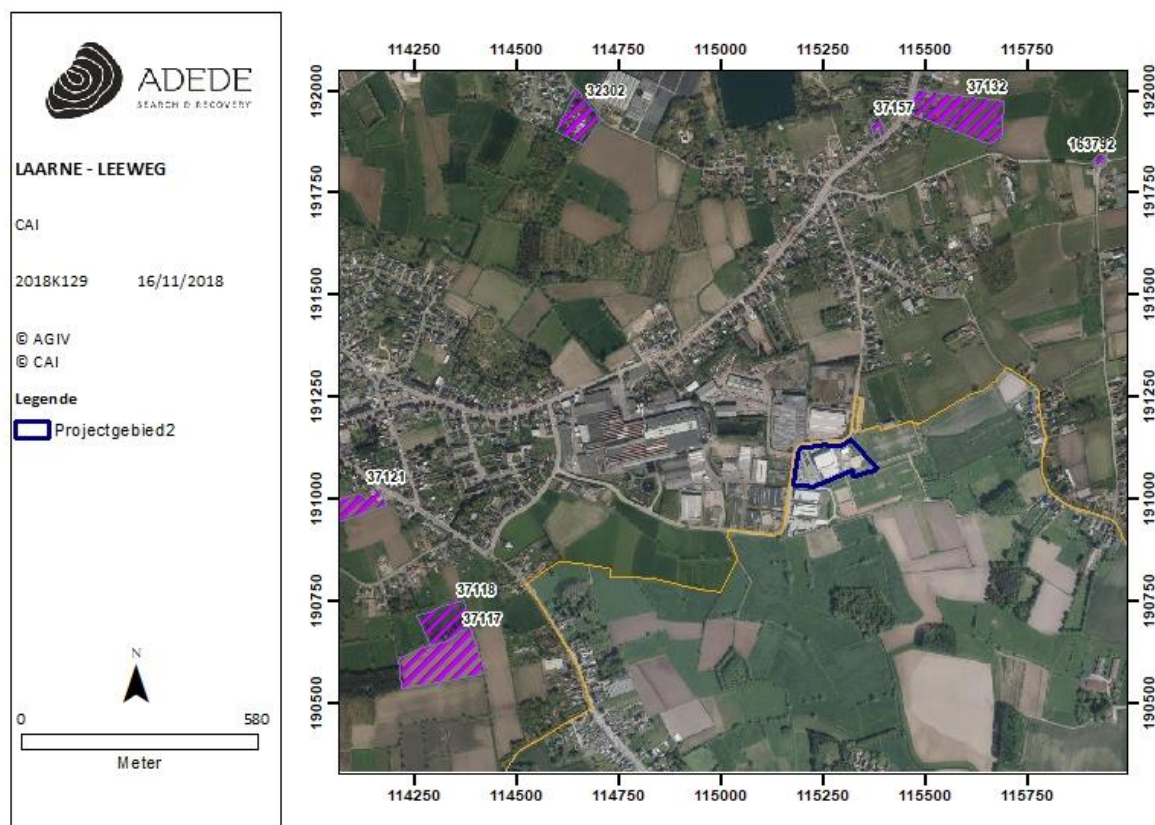
Op onderstaande print uit het Digitale Hoogtemodel van Vlaanderen werden beide hoogteliggingen met elkaar vergeleken. Hierop valt vast te stellen dat de huidige onderzoekszone zo'n 30-40cm lager gelegen is dan het nabijgelegen terrein.

¹² *Claeys, S., et al, 2017*

Figuur 18. Vergelijking hoogteligging.

Een tweede archeologienota werd opgesteld ter hoogte van de Veldmeersstraat op zo'n 400 meter ten westen van het onderzoeksgebied. Ook hier werd een landschappelijk bodemonderzoek verricht maar werd de natuurlijke bodem niet aangetroffen¹³.

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

CAI	AARD & LOCATIE	BESCHRIJVING
32302	Cartografie Ferraris Hoeve "t'Motje" Laarne	Site met trapeziumvormige walgracht, middeleeuwen
37154	Toevalsvondst Steentje Laarne	Losse vondst: stuk ellepijp van mammoet (mogelijk Onder-Würm)
37157	Toevalsvondst Steentjesstraat Laarne	Losse vondst: 1 dukaat uit 1578

¹³ Jansen, I., 2018

37132	Cartografie Ferraris/Popp Steentjesstraat Laarne	Goed ten Damme: site met walgracht (reeds aanwezig in 1506)
163792	Indicator Kapellestraat	Terlindenkapel 18 ^e eeuw
37121	Veldprospectie Wegvoeringstraat Laarne	Losse vondst: afslag waarschijnlijk prehistorisch, ook laat- en post middeleeuws materiaal
37124	Veldprospectie Termstraat Laarne	Losse vondst: 2 wandscherven in roodbeschilderd aardewerk (volle middeleeuwen)
37118	Cartografie Ferraris Helmschootdreef Laarne	Tweeledige site met dubbele walgracht waarvan twee delen aan elkaar grenzen. Interpretie onzeker (late middeleeuwen of later)
37117	Veldprospectie Helmschootdreef Laarne	Losse vondst: enkele fragmenten roodbeschilderd aardewerk (pingsdorf) en vroeg steengoed (laat 9 ^e tot begin 13 ^e eeuw) Losse vondst: witbeige oorfragment (mogelijk Romeins)

4 Besluit

4.1 Besluit gespecialiseerd publiek

De beschikbare en geraadpleegde cartografische bronnen geven aan dat het projectgebied sinds de late 18e eeuw voornamelijk in gebruik was als akkerland, waar actief aan landbouw werd gedaan. Op de beschikbare historische kaarten is te zien hoe zich geen bebouwing op het projectgebied voordoet tot op de dag van vandaag. Pas vanaf de late 20ste eeuw begint men rondom het projectgebied met industriebouw. De cartografische indicatoren in de omgeving van het projectgebied suggereren een verspreide hoevebouw aan het eind van de 18e eeuw, bijgevolg mag aangenomen worden dat deze hoeves met bijhorende agrarische activiteiten reeds sinds Nieuwe Tijd het landschappelijke uitzicht van de streek bepalen. Dit blijkt eveneens uit de verschillende historische bronnen die beschrijven hoe het gebied in de vroege postmiddeleeuwen een transformatie ondergaat van onontgonnen bosgebied naar agrarisch cultuurlandschap. Het betreft verschillende hoeves met een enkele of dubbele walgracht. Sporen uit deze periodes zullen zich bijgevolg beperken tot hoofdzakelijk agrarische sporen met mogelijks kleine tijdelijke structuren.

Dit sluit echter niet uit dat binnen de contouren van het projectgebied occupatiesporen of sporen van andere activiteiten uit oudere periodes kunnen voorkomen. De verwachting hieromtrent is echter eerder laag wat betreft bewoningssporen door de aanwezigheid van het gekende bos “nemus intra Scaldam et Dormam”. De gekende archeologische waarden bestaan voornamelijk uit losse vondsten aangetroffen tijdens veldprospectie. Voor de oudste periodes, de steentijden, werd slechts één losse vondst geregistreerd in de ruime omgeving van het projectgebied. Dit suggereert een menselijke aanwezigheid met bijhorende activiteiten in de ruime omgeving van het projectgebied vanaf de steentijden. Echter is het onmogelijk op basis van deze ene vondst een gedegen inschatting te maken van de eventuele aanwezigheid van een steentijdartefactensite ter hoogte van het projectgebied.

Vanaf de Romeinse tijd tot de Late Middeleeuwen zijn meerdere losse vondsten aangetroffen. De geregistreerde losse vondsten uit de omgeving geven geen rechtstreekse indicatie naar de aanwezigheid van archeologisch relevante grondsporen en/of overblijfselen ter hoogte van het projectgebied maar suggereren wel een menselijke aanwezigheid in de buurt van het projectgebied.

Bovenstaande informatie in overweging genomen kan aldus gesteld worden dat op basis van de gekende archeologische, historische en cartografische bronnen er een algemene archeologische verwachting bestaat vanaf de steentijden tot de late middeleeuwen. Hierna geldt een reële archeologische verwachting, waarbij voornamelijk agrarische sporen verwacht worden voor het leeuwendeel van het projectgebied. Binnen de contouren van het projectgebied is nog geen voorgaand

archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd, bijgevolg zijn binnen het projectgebied dan ook geen sites gekend met relevante cultuurhistorische waarde.

Het bureauonderzoek is er evenwel niet in geslaagd de diepte van het potentiële archeologische niveau vast te stellen. Echter is het er wel in geslaagd een lage verwachting te schetsen tot het aantreffen van intacte archeologische lagen. De aanleg van de parking in 2016 werd voorafgegaan door het nivelleren van het terrein variërend van 30 tot 80 cm diepte. Daarna werd de parking aangelegd. De ontworpen toestand bevindt zich een 30-40cm lager dan het oorspronkelijke maaiveld. Een landschappelijk bodemonderzoek binnen de omgeving toonde de aanwezigheid aan van het archeologische niveau op een diepte vanaf 70cm. De bodemtypekaart schetst de mogelijke aanwezigheid van een Zdb bodem met aanwezige B-horizont vanaf 30cm. Aan de hand van bovenbeschreven gegevens kan besloten worden dat er een lage verwachting geldt dat er zich binnen de zone waar de geplande ingrepen zullen plaatsvinden nog een intact archeologisch niveau bewaard is gebleven.

Omwille van deze lage verwachting is het kennisvermeerderingspotentieel bij verder onderzoek te beperkt om de kosten voor dit onderzoek te verantwoorden. Bijgevolg adviseert ADEDE Bvba geen verder onderzoek.

5 Bibliografie

Claeys S., Van Wetter S., Verleysen A., 2017, Archeologienota Leeweg te Laarne (OostVlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 255, Gent.

Jansen, I., 2018, EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE VELDMEEERSSTRAAT TE LAARNE (OOSTVLAANDEREN).

Bogemans F., 2005. Legende overzichtskaart Quartairgeologie van Vlaanderen, Brussel: Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van de Vlaamse Overheid Dienst Leefmilieu, Natuur en Energie.

Bogemans F., 2007. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Brussel: Vrije Universiteit Brussel in opdracht van Vlaamse Overheid Dienst Leefmilieu, Natuur en Energie.

Debrabandere F., et al., 2010. De Vlaamse Gemeentenamen: Verklarend Woordenboek, Leuven: Davidsfonds.

FAO, 2006. Guidelines for soil description, fourth edition, Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.

Verhaeghe C., 2017. Archeologienota Laarne, Steentjesstraat. Deel 2: Verslag van Resultaten, Baac Vlaanderen Rapport 400.

Internetbronnen

www.geopunt.be

www.laarne.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten

www.cai.onroenderfgoed.be

www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Bocagelandschap>

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 22 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 23 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 24 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 25 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 26 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 28 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 29 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 30 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 31 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 32 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op het RUP.	- 32 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Frickx.	- 35 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 36 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 37 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 38 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 39 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto's.	- 42 -
Figuur 18. Vergelijking hoogteligging.	- 44 -
Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 45 -

7 Bijlagen

